

OPĆINA GRAČANICA

MJESNE ZAJEDNICE

Babići
Buk
Doborovci
Donja Lohinja
Džakule
Gračanica
Lukavica
Malešići
Miričina
Orahovica Donja
Orahovica Gornja
Piskavica
Pribava
Prijeko Brdo
Rašljeva
Soko
Stjepan Polje
Škahovica
Vranovići
Trnovci

STRATEGIJA EKONOMSKOG RAZVOJA

OPĆINA GRAČANICA
2005-2010

**STRATEGIJA EKONOMSKOG RAZVOJA
OPĆINE GRAČANICA
2005-2010**

Novembar, 2005.god.

SADRŽAJ

	Str.
DIO I	
UVOD.....	4
DIO II	
SOCIOEKONOMSKI PREGLED.....	7
1. GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE.....	7
2. POSEBNE RAZVOJNE MOGUĆNOSTI.....	8
3. KLJUČNE PREPREKE OPĆINSKOM RAZVOJU.....	8
4. STANOVNIŠTVO.....	9
5. LJUDSKI RESURSI I TRŽIŠTE RADA.....	11
6. INFRASTRUKTURA.....	14
6.1. Saobraćaj.....	14
6.1.1. Putna mreža.....	14
6.2. Komunalna infrastruktura.....	15
6.3. Elektroenergetska infrastruktura.....	16
6.4. Telekomunikacije.....	16
6.5. Obrazovna infrastruktura.....	16
6.6. Sport i kultura.....	18
6.7. Zdravstvena i socijalna infrastruktura.....	19
7. OSNOVNI PODACI O UKUPNIM PRIVREDNIM KRETANJIMA.....	23
7.1. Poslovanje pravnih lica.....	23
7.2. Samostalno privređivanje.....	25
7.3. Zaposlenost i zapošljavanje.....	26
7.4. GDP (Ukupno i PER CAPITA).....	28
7.5. Plaće i potrošačka korpa.....	29
8. POLJOPRIVREDA.....	29
9. TURIZAM.....	36
10. SERVISNA INFRASTRUKTURA.....	37
11. FINANSIJSKE INSTITUCIJE I MIKROKREDITNE ORGANIZACIJE.....	37
12. DEMINIRANJE.....	38
13. EKOLOGIJA.....	39
14. IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH AKTERA LER-a.....	39
15. PRIMJENA INFORMACIONO KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE.....	42
DIO III	
SWOT ANALIZA.....	43
DIO IV	
VIZIJA.....	46
STRATEŠKI CILJEVI.....	47

DIO I

UVOD

Polazeći od činjenice da je ukupan ekonomski razvoj ograničen nedostatkom strateških planova razvoja, finansijskih, materijalnih i ljudskih resursa za realizaciju značajnih projekata, te da neselektivno finansiranje pojedinih projekata sektora ili područja vodi ka rasipanju i onako ograničenih sredstava, pristupilo se strateškom planiranju.

Strateški plan je dugoročni plan uspjeha kojim se utvrđuju planovi razvoja, koji polaze od stvarnih ekonomskih prioriteta općine u skladu sa raspoloživim novčanim sredstvima.

Ovu Strategiju ekonomskog razvoja je koordinirao Odjel za demokratizaciju Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: "OSCE"), tokom opsežnog procesa konsultacija unutar općine tokom posljednjih 11 mjeseci.

Komisija za planiranje općinskog razvoja (u daljem tekstu: KPOR) imenovana u aprilu 2005.godine i Upravna grupa su aktivno učestvovali u pripremi ovog dokumenta.

Strategija treba da posluži kao ključni dokumenat za djelovanje unutar lokalne zajednice, za buduće ulagače, donatore, ali i kao osnova za pristup ne samo domaćim nego i evropskim fondovima.

U procesu donošenja nacrtu Strategije ekonomskog razvoja korišteni su slijedeći principi:

- Princip planiranja "od dole prema gore" tj. učešće svih u procesu planiranja (anketa, WEB stranica, vrući telefon, sredstva javnog informisanja i slično).
- Princip integrisanog procesa a ne zbira individualnih projekata i programa.
- Princip partnerstva koje uključuje općinsku vlast, lokalne članove poslovne zajednice, privatni sektor i dr.

Princip planiranja "od dole prema gore" imao je za cilj da stanovnici općine direktno identifikuju svoje potrebe.

Princip partnerstva je započeo u aprilu 2005.godine imenovanjem KPOR-a i Upravne grupe KPOR-a. Nakon uspostavljanja KPOR-a izrađen je konkretan plan aktivnosti i vremenski okvir. KPOR čine predstavnici lokalne vlasti, mjesnih zajednica, obrazovnih institucija, javnih preduzeća, građana, privatnog sektora, lokalnih nevladinih organizacija, predstavnika manjinskih grupa, nezaposlenih i dr.

Članovi KPOR-a su stručnjaci iz oblasti ekonomskog razvoja, obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, građanskog i nevladinog sektora i iz drugih oblasti od dugoročnog značaja za općinu.

Metodologija i postupak

Postupak strateškog planiranja započeo je uvodnim sastankom u saradnji sa OSCE-om, u cilju upoznavanja i uključivanja svih članova KPOR- u postupak planiranja.

Ova faza bila je usmjerena ka upoznavanju članova KPOR-a i ostvarivanja širokog koncezusa o procedurama i metodama ostvarivanja općinske strategije.

Rezultat ove faze su:

- Prihvatanja obaveze članova KPOR-a i učešće u aktivnostima izgradnje strategije.
- Izabrana je Upravna grupa KPOR-a sa zadatkom koordinacije cjelokupnog rada KPOR-a
- Utvrđena metodologija i plan aktivnosti.

Postupak strateškog planiranja obuhvatao je slijedeće faze:

- * Potpisivanje Memoranduma o razumijevanju između Odjela za demokratizaciju Misije OSCE u BiH (u daljem tekstu "OSCE") i Općine Gračanica.
- * Formiranje Komisije za planiranje općinskog razvoja (KPOR-a) Odlukom Općinskog vijeća pod brojem: 01-05-1689/05 od 29.04.2005.godine, i Upravne grupe KPOR-a.
- * Izradu socioekonomskog pregleda općine koji obuhvata prikupljanje, sortiranje i obradu podataka i informacija.
- * SWOT analiza.
- * Definisane vizije razvoja.
- * Utvrđivanje strateških orijentacija (ciljeva), prioritetnih ciljeva i mjera.
- * Identifikacija i izbor programa i projekata

Socioekonomski pregled i SWOT analiza

Prva faza u procesu razvoja Strategije je prikupljanje postojećih socioekonomskih i strukturalnih podataka na lokalnom, regionalnom i državnom nivou.

Informacije su identifikovane i prikupljane na sva tri nivoa radi poređenja daljih istraživanja i analiza. Obrazci za prikupljanje i analizu podataka dostavljeni su svim važnim institucijama u općini i šire.

Pri prikupljanju podataka koristili smo sve podatke Zavoda za statistiku, Federalnog zavoda za programiranje razvoja, Statistike Općine Gračanica, dokument Regionalne strategije ekonomskog razvoja regije Sjeveroistočne BiH, dokument Proces izgradnje strategije (korištenje metodologije dobre prakse EU za pomoć u izradi više strategija razvoja)-praktične smjernice EU RED, Zajedničke smjernice kroz pet regionalnih strategija, document Srednjoročne razvojne strategije BiH (PRSP) za period 2004-2007.

Socioekonomski pregled obuhvatio je slijedeći sadržaj:

- Geografske karakteristike (opis područja-položaj, veličinu, posebno razvojne mogućnosti, ključne prepreke razvoja)
- Stanovništvo i demografiju (broj stanovnika, stopu nataliteta i mortaliteta, gustoću naseljenosti, starosnu strukturu, spolnu strukturu i dinamiku)
- Infrastrukturu i komunikacije (saobraćaj, putna mreža, komunalna, elektroenergetska i telekomunikacijska infrastruktura, obrazovna infrastruktura, sport i kultura, zdravstvo i socijalna infrastruktura)
- Poslovanje privrede (poslovanje pravnih lica, samostalno privređivanje, zaposlenost i zapošljavanje, GDP (ukupno i PER CAPITA), plaće i potrošačka korpa)
- Poljoprivreda
- Turizam
- Servisna infrastruktura
- Finansijske institucije i mikrokreditne organizacije
- Deminiranje
- Ekologija
- Identifikacija ključnih aktera lokalno ekonomskog razvoja (LER-a).
- Primjena informaciono komunikacijske tehnologije.

Socioekonomska analiza je više od običnog razmatranja statističkih indikatora i sadrži dinamičke uporedne pokazatelje i procjenu strukturnih, ekonomskih i društvenih uslova.

SWOT analiza

Nakon okončanja analize stanja (socioekonomske analize) započela je analiza općinskih potencijala. Metodologija po kojoj je urađena ova aktivnost je SWOT analiza koja obuhvata analizu unutrašnje faktore (snage i slabosti) i vanjski faktori (mogućnosti i prijetnje).

Snage su faktori koji lokalnoj zajednici daju konkurentne prednosti, slabosti su faktori koji su prepreke i smetnje za ekonomski razvoj.

Mogućnosti predstavljaju uslove koji razvoj konkurentskih prednosti čine lakšim, dok su prijetnje nepovoljni trendovi koji vode ka gubitku ili opadanju lokalnog ekonomskog razvoja.

Osnovne aktivnosti SWOT analize su: graditi na snagama, eliminirati slabosti, iskoristiti mogućnosti i smanjiti prijetnje.

Vizija

Vizija je optimistična slika realnog razvoja lokalne zajednice, definiše se na dugoročni period od 20 godina i temelji se na komparativnim prednostima iz swot analize, koje daju ideju za strateške ciljeve.

Strateški dio / Strateški ciljevi, prioritetni ciljevi i mjere/

Strateški ciljevi su globalni dugoročni ciljevi. Oni su odgovor na pitanje: Gdje treba da idemo?. Uzimajući u obzir komparativne prednosti (SWOT analize).

Prioritetni ciljevi (konkretni ciljevi) predstavljaju realne i uvjerljive ciljeve koji sa raspoloživim resursima i vremenskim okvirom vode ka ostvarivanju strateških ciljeva i približavaju razvoj viziji.

Mjere i projekti

Mjere su srednjoročni putevi za postizanje konkretnih prioritetnih ciljeva u određenom vremenskom okviru.

Programi i projekti su kratkoročni alati za provođenje mjera. Projekti imaju samo jednu svrhu (neposredni cilj) dok ih programi imaju više (program se sastoji od više projekata).

DIO - II

SOCIOEKONOMSKI PREGLED

Strateško planiranje lokalnog ekonomskog razvoja je kompleksan i kreativan proces koji obuhvata pet osnovnih faza (organizovanje lokalnih aktera za LER, analiza lokalne ekonomije, kreiranje strateškog plana, implementacija strategije, praćenje i evaluacija strategije).

Socio-ekonomski pregled općine je prva faza u strateškom planiranju lokalnog ekonomskog razvoja i predstavlja osnov za SWOT analizu i kreiranje strateškog plana.

Ovaj pregled sadrži, pored osnovnih statističkih podataka o stanovništvu, lokalnoj ekonomiji i zaposlenosti, i podatke o infrastrukturi, poljoprivredi, finansijskim institucijama i mikrokreditnim organizacijama, ključnim akterima u planiranju lokalnog razvoja, kao i primjeni informaciono-komunikacijske tehnologije.

1. GEOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

Općina Gračanica, prije rata, prostirala se na obje strane rijeke Spreče između dva privredna regiona Doboja i Tuzle i zahvatala je površinu od 378 km².

Dejtonskim sporazumom demografska slika općine je promijenjena, teritorij je sužen, jer je jedan dio općine dodijeljen Republici Srpskoj.

Dio koji pripada Federaciji BiH u sastavu je Tuzlanskog kantona i zauzima površinu od 219 km² što je 8,15 % površine Tuzlanskog kantona, sa gustom naseljenosti od 246 stanovnika/km².

Općina Gračanica nalazi se u regiji Sjeveroistočne BiH (Regija SI) koju čini sjeveroistočni dio države Bosne i Hercegovine sa 33 općine svrstane u dva entiteta (Federacija BiH/FBIH – 17 općina i Republika Srpska/RS-13 općina) i Distrikta Brčko BiH – 3 općine. Navest ćemo sve općine Regije SI BiH: Iz RS 17 općina (Bijeljina, Bratunac, Lopare, Milići, Modriča, Osmaci, Pelagićevo, Petrovo, Srebrenica, Bosanski Brod, Žabari, Šamac, Šekovići, Ugljevik, Vlasenica, Vukosavlje i Zvornik), a iz F BiH su općine koje pripadaju Tuzlanskom kantonu (njih 13 i to: Banovići, Čelić, Doboju-Istok, Gračanica, Gradačac, Kalesija, Lukavac, Sapna, Srebrenik, Teočak, Tuzla i Živinice), te tri općine Posavske županije (Odžak, Orašje i Domaljevac-Šamac).

Uporedni podatci o površini:

Opis	Površina u km ²	Učešće u % u odnosu u BiH
Općina Gračanica	219,5	0,428
Regija SI BiH	7.263,6	14,18
F BiH	26.110	50,98
RS	25.099	49,01
BiH	51.209	-

Izvor podataka: Socioekonomski pregled i swot analiza Ekonomske regije «Sjeveroistočna BiH» EU RED
- mart/april 2004. godine

Općina čini 0,428 % površine BiH a 3,0 % površine Regije sjeveroistočne BiH. Prema površini općina Gračanica je približna prosječnoj površini Regije SI BiH koja iznosi 213,6 km².

2. POSEBNE RAZVOJNE MOGUĆNOSTI

Razvojne mogućnosti Općine Gračanica vezane su za njen položaj u užem i širem regionu Sjeveroistočne BiH kao i za prirodno-geografska i resursna obilježja prostora i slično, u osnovi se svode na sljedeće:

Širi prostor Gračanice i Trebave interesantan je s aspekta pojave nemetalnih mineralnih sirovina kao što su betonit, kaolin, kvarcni pijesak i tuf, keramičke i vatrostalne gline i krečnjaci.

Naglašene akumulacije termomineralnih voda u području sprečanskog rasjeda. Ležište ovog resursa je jedno od najvećih ne samo u BiH nego i na Balkanu. Eksploatacioni kapacitet ovog ležišta omogućuje zahvat vode sa cca 10 eksploatacionih bunara, orijentacionih dubina od 300 do 1.500 metara, prosječnog kapaciteta cca 30-100litara u sekundi po bušotini.

Termomineralne vode pored energetskog potencijala imaju široki dijapazon primjene u zdravstvu, rehabilitaciji, turizmu, proizvodnji zdrave hrane, ribogojstvu, stočarstvu, zagrijavanju prostora, ekstrakciji ugljendioksida i proizvodnji suhog leda, flaširanju vode.

Zemljišni resurs - nekontaminirano zemljište pogodno za proizvodnju zdravstveno ispravne hrane i uzgoj voća. Oranice su zastupljene sa 9.056 ha, voćnjaci sa 1.765 ha, livade 1.015 ha, pašnjaci 1.460 ha i šume 6.451 ha.

Relativno veliki potencijal u poljoprivredi (posebno oraničnim površinama kojih ima 9.056 ha), je važna dugoročna osnova za razvoj poljoprivrede i prehrambene industrije.

Veći dio prostora općine poznat je kao voćarski kraj za uzgoj šljiva i jagodičastog voća. Na toj osnovi je razvijen prerađivački kapacitet prehrambene industrije.

Šumsko bogatstvo važan je osnov za razvoj drvno-prerađivačkih kapaciteta.

3. KLJUČNE PREPREKE OPĆINSKOM RAZVOJU

Među osnovnim preprekama koje stoje na putu dinamičnog razvoja su:

- Neadekvatno korištenje pojedinih privrednih resursa (vodni resursi, šume, nemetalne mineralne sirovine),
- Neprikladnost korištenja resursa potrebama lokalne zajednice,
- Nizak stepen iskorištenosti potencijala u nekim vrstama prirodnih resursa (poljoprivredno zemljište, nemetalne mineralne sirovine, vrela termomineralnih voda),
- Nizak stepen prerade drvene mase,
- Nerazvijenost tehničke infrastrukture, putnih i željezničkih saobraćajnica, a takođe u značajnoj mjeri i elektroenergetske infrastrukture.
- Nedeminirano područje

4. STANOVNIŠTVO

Općina Gračanica danas ima 54.064 stanovnika što čini 1,36 % ukupnog stanovništva BiH, a 5,14 % ukupnog stanovništva Regije Sjeveroistočne BiH.

S obzirom da od 1991. godine u BiH nije vršen popis stanovništva, sve demografske projekcije se zasnivaju na procjenama i treba ih posmatrati uslovno isključivo u indikativne svrhe.

Dinamika ukupnog stanovništva 1996-2002. godina

Godina	Općina Gračanica	Regija SI BiH	BiH	Učešće stanov.općine Gračanica	
				% od ukup.br. stanov.u BiH	% od ukup.br. stanov.Reg.SI
1961	40.695	792.786	3.277.948	1,24	3,84
1971	46.977	924.753	3.746.118	1,25	3,92
1981	54.311	1.026.715	4.124.256	1,31	4,21
1991	59.050	1.070.461	4.354.911	1,35	4,47
1996	52.278	876.546	3.733.245	1,40	5,96
2001	52.681	962.691	3.803.390	1,38	5,47
2002	52.381	1.017.929	3.832.099	1,36	5,14
2003	53.686	-	-	-	-
2004	54.064	-	-	-	-

Izvor podataka: Statistika Općine Gračanica za podatke o općini, za ostale Dokument «Socio-ekonomski pokazatelji po općinama u FBiH», Federalni zavod za programiranje razvoja, mart 2004. god.

Sa gustom naseljenosti od 246 stanovnika na km² općina Gračanica ima intenzivnu naseljenost u odnosu na bosanskohercegovački prosjek od 75 st./ km².

Godišnja stopa rasta od 1,5 % u razdoblju od 1961–1981. godine smanjena je na 0,87 % u periodu od 1981– 991. godine.

Retrospektivno posmatrano, ukupno stanovništvo općine do 1991. godine ispoljavalo je tendenciju rasta ali slabijeg intenziteta u odnosu na prethodni period.

Podaci pokazuju da se stanovništvo ove općine za četiri decenije povećalo za 12.991 stanovnika, što odgovara prosječnom godišnjem porastu od 325 stanovnika.

Direktan i najveći uticaj na formiranje ukupnog porasta stanovništva imale su komponente prirodnog kretanja tj. natalitet i mortalitet, odnosno njihova rezultanta – prirodni prirast.

Prirodni prirast stanovništva

Godina	Živo rođeni	Umrli	Prirodni priraštaj
1996	844	244	600
1997	737	301	436
1998	733	293	440
1999	609	251	358
2000	560	289	271

Izvor podataka: Statistički godišnjak/ljetopis Federacije BiH za 2001.godinu, Sarajevo 2001.god.

Promjene prirodnog prirasta stanovništva rezultat su niza faktora, posebno promjena u ekonomskoj ulozi porodice, promjena u nivou privrednog i urbanog razvoja, unapređenja zdravstvene i socijalne zaštite.

U razdoblju 1992–1995. godine dogodile su se ratom uslovljene migracije na području regije i njenom širem okruženju.

Razdoblje 1996-2003. godine je period konsolidacije povratka stanovništva.

Starosna struktura stanovništva

Starosna struktura stanovništva u proteklom (relativno dužem) periodu mijenjala se u skladu sa opštim tendencijama tipičnim za proces demografskog starenja.

Starosna struktura stanovništva u procentu (učesće u procentu)

Godina	Dob / godina			Ukupno
	0-14	15-64	65 i više	
1991	24,4 %	68,0 %	1,6 %	100 %
1999	24,8 %	66,8 %	8,4 %	100 %
2004	25,0 %	67,0 %	8,7 %	100 %

Izvor podataka: Statistika Općine Gračanica

Starosna struktura stanovništva općine Gračanica, u kojoj je radno sposobni dio stanovništva (67,1 % u 2004. godini) te istovremeno i relativno visok udio osoba starijih od 65 godina (8,0 %), potvrđuje činjenicu da se ova populacija iz zrelog transformisala u tip starog stanovništva.

Struktura stanovništva s obzirom na polnu pripadnost, na osnovu podataka za tri posljednja popisa stanovništva, pokazuje tendenciju izjednačavanja učesća muškog i ženskog stanovništva u ukupnoj populaciji općine. Prosječna starost stanovništva općine kao i dobna struktura potvrđuje tendenciju demografskog starenja.

Stope rasta (pada) stanovništva

Period	Općina Gračanica	Regija sjeveroistočne BiH	BiH
1961-1971	1,5	1,5	1,3
1971-1981	1,5	1,1	1,0
1981-1991	0,87	0,4	0,4
1991-1996	- 1,1	-2,0	-1,5
1996-2002	0,01	1,6	0,3

Izvor podataka: Socioekonomski pregled i swot analiza Ekonomske regije «Sjeveroistočna BiH»
-EU RED mart/april 2004. god.

Stanovništvo općine Gračanica u periodu od 1948. do 2004. godine

Godina	Broj stanovnika	Index baza 1998	Lančani index baza prethodne godine
1948	30.822	100	-
1953	34.114	111	111
1961	40.695	132	119
1971	46.947	152	115
1981	54.311	176	116
1991	59.050	192	109
2003	53.686	174	91
2004	54.064	175	101

Izvor podataka: Statistika Općine Gračanica.

Nacionalna struktura stanovništva

Opis	Godina		Procjena 2004	Učešće u %		
	1991	2000		1991	2000	2004
Muslimani	42.628	52.397	52.502	72,20	99,2	97
Srbi	13.566	316	303	23,00	0,5	0,56
Hrvati	135	57	178	0,20	0,2	0,33
Jugosloveni (izjasnili se)	1.501	-	-	2,50	-	-
Ostali	1.220	2	1.081	2,10	-	2,00
UKUPNO:	59.050	52.772	54.064	100	100	100

Izvor podataka: Za 1991. i 2004. godinu – Statistika Općine Gračanica, a za 2000. godinu publikacija Federalnog zavoda za statistiku «Kanton Tuzla u brojkama», Sarajevo, juli 2001. godine.

Dobna struktura stanovništva

Dob / godina	2000.god. Ukupno	2004.godina	
		Ukupno	Od toga žene
0 - 14	11.531	13.466	7.550
15 – 64	37.137	36.285	20.466
65 i više	4.104	4.313	2.790
UKUPNO:	52.772	54.064	31.006

Izvor podataka: Statistika Općine Gračanica

5. LJUDSKI RESURSI I TRŽIŠTE RADA

Općinu Gračanica karakteriše intenzivna naseljenost od 246 stanovnika na km² što je iznad bosanskohercegovačkog prosjeka od 75 stanovnika na km² i prosjeka Regije SI od 139 stanovnika na km². Radni potencijal (radna snaga) općine u periodu od 1991. godine do 1997. godine pokazuje tendenciju pada po prosječnoj stopi od 11,7% dok se radni potencijal od 1997. godine povećava po prosječnoj stopi od 4,65 % (Prosječna stopa u ekonomskoj Regiji SIBiH iznosi 4,3%).

Korištenje radne snage je još uvijek vrlo nisko, ali posljednjih godina ima tendenciju neznatnog povećanja (1999. godine stopa nezaposlenosti iznosila je 42%, od 2000. do 2002. godine 44%, a 2003. godine 46%).

Učešće radno aktivnog stanovništva (stanovništvo od 15-64 godine) je relativno zadovoljavajuća i iznosi 70%, što je približno prosječnoj stopi Regije SI od 68%.

Stopa registrirane nezaposlenosti je 54% u odnosu na ukupan radno aktivno stanovništvo, što je iznad registrirane nezaposlenosti u Regiji SI BiH od 45,9 %. Ova stopa je iznad prosječne stope nezaposlenosti u BiH (41,7 %) kao i stope nezaposlenosti u F BiH (42,7 %).

Navedena analiza je izvršena bez podataka o radu neprijavljenih lica kao i podataka o zaposlenosti u privatnim porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima.

Povećanje stope zaposlenosti u direktnoj je vezi sa radom:

- Biroa za zapošljavanje koji od 2002. godine, sa donošenjem Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, ima bitno izmijenjenu ulogu. Osnovni zadaci Biroa su edukacija, istraživanje tržišta rada, profesionalna orijentacija, prekvalifikacija, dokvalifikacija i neposredna komunikacija sa potencijalnim poslodavcima u cilju povezivanja nezaposlenih i onih koji traže promjenu posla.
- Udruženja obrtnika Općine Gračanica,
- Udruženja poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara Općine Gračanica,
- Odjela LR (Lokalni razvoj) u Službi za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije

Pregled zaposlenosti i nezaposlenosti u periodu od 1991. do 2004. godine

Godina	Radna snaga	Broj zaposlenih	Broj nezaposlenih	Stopa zaposlenosti radne snage	Stopa nezaposlenosti radne snage
1991	16.185	11.363	4.822	70 %	30 %
1996	12.461	5.261	7.200	42 %	58 %
1997	12.400	4.874	7.526	34 %	66 %
1998	14.534	6.702	7.832	46 %	54 %
1999	14.399	6.057	8.342	42 %	58 %
2000	14.708	6.528	8.180	44 %	56 %
2001	14.624	6.367	8.257	44 %	56 %
2002	15.475	6.834	8.641	44 %	56 %
2003	15.863	7.399	8.464	46 %	54 %
2004	16.226	7.758	8.468	47,8%	52,2%

Izvor podataka: Statistika Općine Gračanica za broj zaposlenih a Informacija o radu Biroa za zapošljavanje Gračanica za broj nezaposlenih.

Stepen Zaposlenosti ukupnog i radnoaktivnog stanovništva

Opis	1991	2001	2002	2003	2004
UKUPNO STANOVNIŠTVO	59.050	52.681	52.381	53.686	54.064
Radno sposobno stanovništvo	36.156	37.173	36.666	37.086 procjena	36.286 procjena
Broj uposlenih	11.363	6.367	6.834	7.399	7758
Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništvo	19,2 %	12,08 %	13,6 %	13,8 %	14,3%
Stepen zaposlenosti radno sposobnog stan.	34,42 %	17,12 %	18,6 %	19,8 %	21,4%
Stopa zaposlenosti	70 %	44 %	44 %	46 %	47,8%
Radna snaga (zaposleni + nezaposleni)	16.185	14.624	15.475	15.863	16226
Stopa zaposlenosti u Regiji SI	2000-te 56,3 %	55,0 %	54,1 %	-	-

Izvor podataka: Statistika Općine Gračanica, za podatke Regije SI BiH «Socioekonomski pregled i swot analiza Regije SIBiH», mart/april 2004. god.

Ljudske resurse čini:

- Broj stanovnika (prisutni), stanje 2004.godine 54.064
- Broj zaposlenih, prosjek 2004.godine 7.758
- Broj nezaposlenih, stanje 30.12.2004.godine 8.468
od toga žene 3.069
- Broj učenika osnovnih škola,
školska godina 2004/2005 5.611
- Broj učenika srednjih škola u škol.2004/2005 2.571
- Broj studenata u školskoj 2004/2005. godini 976

Struktura nezaposlenih prema stručnoj spremi (stanje - novembar 2004. godine)

Stepen stručne spreme	Broj		Struktura u %	
	Ukupno	Od toga žene	Ukupno	Od toga žene
VSS	79	41	1,0	1,3
VŠS	74	42	1,0	1,3
SSS	1.392	713	16,4	23,2
NSS	1	1	-	-
VKV	53	5	0,6	0,1
KV	3.685	1.260	43,4	41,0
PKV	480	52	5,6	1,7
NKV	2.720	955	32,0	31,1
UKUPNO	8.484	3.069	100	100

Izvor podataka: Biro za zapošljavanje Gračanica-Informacija o radu biroa za 2004. godinu

Procjena radne snage za 2004. godinu

Opis	Broj	Struktura u %
Radna snaga	16.226	100
Broj zaposlenih na području općine	7.758	46
Broj zaposlenih van općine (u BiH)	nije dostupan	-
Nezaposleni	8.468	54

6. INFRASTRUKTURA

6.1. SAOBRAĆAJ

6.1.1. Putna mreža

Općina Gračanica smještena je u dolini rijeke Spreče i proteže se do padine planine Trebave. U sastavu općine je 20 registriranih i 4 neregistrirane mjesne zajednice koje su sa centrom općine povezane dijelom asfaltnim, a dijelom makadamskim putovima.

Putnu mrežu čine magistralni, regionalni i lokalni putni pravci.

Dužina pojedinih putnih pravaca iznosi ukupno 241,35 km, od toga:

- Magistralni put 19 km
- Regionalni (Gračanica-Srnice-Gradačac)..... 16 km
- Regionalni (Bukva – Sladna)..... 3 km
- Regionalni (Orahovica D.- Srebrenik)..... 7 km
- Lokalni putni pravci dužine..... 130,16 km
- 28 nekategorisanih putnih pravaca dužine..... 66,190 km

Među najvažnije saobraćajnice koje općinu povezuju sa drugim općinama su:

- Zvornik-Tuzla-Gračanica-Doboj 130 km
- Gračanica-Srnice-Brčko 50 km
- Gračanica – Tuzla 43 km
- Gračanica – Doboj 27 km
- Gračanica – Srebrenik 19 km
- Gračanica – Gradačac 40 km

Kada je u pitanju kvalitet putne mreže s obzirom na stanje kolovoza i propusnost saobraćajnica, stanje je relativno zadovoljavajuće.

Osnovnu **željezničku mrežu** čini željeznički pravac Doboj-Gračanica-Tuzla (65 km). Pruga je djelimično osposobljena. Elektrifikacija pruge nije izvršena, kao ni telekomanda što bi trebalo realizovati u narednom periodu.

Glavna veza sa regionalnim transregionalnim i međunarodnim saobraćajnicama je:

- Gračanica-Autoput Zagreb-Beograd..... (67 km)
- Gračanica-Aerodrom Sarajevo.....(160 km)
- Gračanica-Aerodrom Zagreb.....(290 km)
- Gračanica-Aerodrom Beograd.....(235 km)
- Gračanica-Aerodrom Tuzla(50 km)

Javni saobraćaj je relativno razvijen i u narednom periodu treba da postane dominantan vid prevoza stanovništva Općine. Linije javnog saobraćaja treba da opsluže sve centre Općine i sekundarne centre, kao i veća naselja kružno i radijalno.

Od kapaciteta i kvaliteta funkcionisanja javnog prevoza u velikoj mjeri zavisi planirana organizacija korištenja prostora Općine Gračanica, te stoga javni prevoz mora biti jedan od osnovnih strateških komponenti prostornog razvoja.

6.2. Komunalna infrastruktura (voda, el. energija, kanalizacija i održavanje čistoće)

Vodosnabdijevanje, energetika, kanalizacija i održavanje čistoće predstavljaju najvažnije prioritete s obzirom da se na njima stvaraju uslovi za život i nesmetano funkcionisanje lokalne zajednice.

Obezbjeđenje stanovništva pitkom vodom ima prvenstvo nad ostalim vidovima korištenja vode s obzirom na činjenicu da se potrebe za tehnološkom vodom rješavaju lakše i uglavnom vodom slabijeg kvaliteta. Snabdijevanje stanovništva vodom u općini Gračanica riješeno je gradskim sistemom snabdijevanja sa prirodnih izvorišta vode (tri u Sokolu, jedan u Škahovici) te četiri izvorišta bunara (Sklop II i Sklop III iz Kamenoloma, Hadžijina voda i Soljanuša). Snabdijevanje vodom na nivou mjesnih zajednica riješeno je mjesnim vodovodima iz prirodnih izvorišta i bunara.

Snabdijevanje stanovništva vodom za piće nije sveobuhvatno riješeno. Prisutan je neracionalan parcijalni pristup rješavanja snabdijevanja vodom (na nivou mjesne zajednice i općine).

Poseban problem predstavljaju otpadne vode. Razvojem privrede i naselja (tj. rastom stanovništva) u proteklom periodu sa rastom potrošnje vode enormno su se povećavale i količine otpadnih voda.

O kojim je količinama otpada u vodi riječ, kao i o intenzitetu zagađenja, govore podaci o dijelu područja Regije SI (Tuzlanska kotlina) koje je u prostoru ex Jugoslavije sa ekološkog aspekta bilo jedno od najugroženijih.

Na području općine Gračanica količina otpadnih voda iznosi cca 3000 m³/dan.

Kanalizacijom je obuhvaćen uglavnom općinski centar dok je problem još uvijek evidentan u većini mjesnih zajednica (djelimično rješenje kanalizacione mreže je u MZ Miričina, Pribava, Stjepan Polje i Malešići). Rješavanje ovog problema je otežano zbog specifične konfiguracije zemljišta koje otežava i poskupljuje izgradnju.

Vodovodom upravlja d.o.o. »Vodovod i kanalizacija« Gračanica sa 51% državnog kapitala kojim upravlja Općina Gračanica i 49% privatnog kapitala u vlasništvu 23 radnika - vlasnika kapitala. Osnovna djelatnost d.o.o »Vodovod i kanalizacija« je snabdijevanje stanovništva vodom, odvođenje otpadnih i oborinskih voda. Organizacija preduzeća treba da uslijedi poslije rješavanja održavanja kanalizacije i preuzimanja na održavanje seoskih vodovoda.

Sa 31.12.2004. godine na vodovodnu mrežu priključeno je 4593 domaćinstva i 550 privrednih subjekata.

U periodu od 1982. do 2004. godine priključivano je prosječno godišnje 127 subjekata. Od ukupno 790 stanova u stambenim naseljima priključeno je 510 a za ugradnju ostalo je još 280 stanova.

Na području regije ne postoji regionalni kanalizacijski sistem. Ne postoje uređaji za prečišćavanje gradskih otpadnih voda.

Komunalne poslove obavlja «KOMUS» d.o.o. Gračanica sa 51% državnog i 49% privatnog kapitala. Djelatnost «Komus-a» obuhvata prvenstveno odvoz i deponovanje otpadaka, čišćenje javnih površina u naselju, usluge održavanja zelenih površina i stočne pijace, pogrebne usluge i poslove niskogradnje.

6.3. Elektroenergetska infrastruktura

Napajanje električnom energijom vrši se iz elektro-energetskog sistema Federacije. Općina se električnom energijom snabdijeva iz termoelektrane Tuzla i isporuka je uredna.

Dva su termoenergetska sistema i to: TE «Tuzla» (kapaciteta 779 MW) i Rudnik i TE «Ugljevik» (kapaciteta 300 MW) koji daju ukupnu snagu od 1079 MW.

Plasman i (prenos) električne energije vrši se elektroenergetskim objektima i dalekovodima od 400, 200 i 110 KV.

Elektroenergetsku mrežu za općinu Gračanica čine 110 KV pravci Gračanica-Doboj 1, Gračanica-Lukavac i Gračanica-Doboj.

6.4. Telekomunikacije

Na području općine djeluje jedno javno preduzeće JP PTT saobraćaja BiH, Pošta Gračanica, koja ima nadležnost za postavljanje i održavanje telekomunikacijskih uređaja - veza. PTT saobraćaj odvija se bez većih problema kako u pogledu telefonskog saobraćaja tako i po pitanju prijema i distribucije pošte i paketa.

Područje općine je pokriveno mrežom mobilne telefonije i Internet je u funkciji. BH telekom djeluje u općinama koje pripadaju Tuzlanskom katonu.

Karakteristike tržišta mobilne telefonije su:

- Podjeljeno tržište mobilne telefonije
 - Monopolski položaj GSM operatora
 - Usluge mobilne telefonije su preskupe
 - Ne nudi se dovoljno kvalitetan paket usluga.
 - Karakteristike fiksne i mobilne telefonije imaju odraz na broj i kvalitet Internet usluga.
- Broj korisnika interneta, izražen kroz broj Internet konekcija u odnosu na broj stanovnika, je još nepovoljniji i ukazuje na vrlo značajnu informatičku nepismenost stanovnika općine. Broj korisnika interneta u Regiji SI iznosi cca 10% korisnika fiksne telefonije dok na općini Gračanica iznosi cca 4,5%.

6.5. Obrazovna infrastruktura

Na području TK oblast obrazovanja regulisana je Zakonom o osnovnom obrazovanju, Zakonom o srednjem obrazovanju i Zakonom o visokom obrazovanju. U toku su izmjene zakona koji se usklađuju sa okvirnim zakonima na nivou F BiH i BiH.

Obrazovanje u općini je obuhvata osnovno i srednje obrazovanje. Princip multietničnosti u školama se poštuje. Škole su višenacionalne po sastavu učenika i zaposlenika.

Izrada jedinstvenih nastavnih planova i programa teče veoma sporo, pa se uglavnom za određena zanimanja i zvanja primjenjuju Kantonalni nastavni planovi i programi.

U odnosu na predratno stanje izmjenjeni su nastavni planovi i programi, a te promjene odnose se na:

- Prestaje upotreba nastavnih programa srednjeg obrazovanja koji se koristio u SFRJ od školske 1994/95. god.
- Od 1992/93. god. umjesto ruskog jezika uvedeni su engleski jezik i njemački jezik.
- Djelimično je izmjenjen program historije, bosanskog jezika, geografije i muzičke kulture.
- Uvedena je vjeronauka kao fakultativni predmet.
- Iz navedenog plana izbacuje se predmet vojne obuke.
- U srednjim školama promijenjen je plan i program iz stručnih predmeta i praktične nastave.

U školskoj 2004/05. godini u **srednjim školama** na općini Gračanica učenici se obrazuju u okviru slijedećih zvanja i zanimanja:

Stručna zvanja:

- Mašinski tehničar
- Elektrotehničar
- Ekonomski tehničar
- Turističko-ugostiteljski tehničar
- Medicinska sestra-tehničar
- Zubni tehničar
- Gimnazija - opći smjer
- Gimnazija – prirodno-matematički smjer
- Gimnazija - filološki smjer

Stručna zanimanja:

- Bravar
- Zavarivač
- Automehaničar
- Instalater centralnog grijanja
- Instalater vodovoda
- Vozač motornih vozila
- Elektromehaničar
- Elektroničar telekomunikacija
- Autoelektričar
- Zidar
- Keramičar
- Prodavač
- Konobar
- Kuhar
- Krojač
- Obućar i galanter kože
- Stolar
- Frizer

Nastavni planovi i prigrani obavezni su u odnosu na predratni period. Za realizaciju novih nastavnih planova i programa nedostaju adekvatna nastavna sredstva, učila i pomagala, prije svega u stručno-teorijskoj i praktičnoj nastavi.

Srednje obrazovanje je usklađeno sa privrednim razvojem općine a istovremeno zadovoljava potrebe stanovništva općine Gračanica i šire.

Na općini djeluju sljedeće **biblioteke**:

- «Dr. Mustafa Kamarić» sa čitaonicom
- Gimnazije , bez čitaonice
- Mješovite srednje škole
- OŠ «Hasan Kikić»
- Druge osnovne škole Gračanica
- Ostale osnovne škole nemaju odgovarajuće biblioteke, ali raspoložu sa određenim fondom knjiga

Sobzirom na izmjenjene nastavne planove i programe biblioteke ne zadovoljavaju potrebe učenika te je neophodno iste popuniti sa određenim naslovima i brojem knjiga.

Osnovno obrazovanje pohađa 5.611 učenika, raspoređenih u 13 centralnih (od toga 1 specijalna i 1 muzička) i 10 područnih škola, u kojima je zaposleno 45 uposlenika.

Srednje obrazovanje pohađa 2.571 učenik u 2 srednje škole (JU Gimnazija «Dr. Mustafa Kamarić» sa 559 učenika i 37 uposlenika i JU Mješovita srednja škola sa 2.012 učenika i 122 uposlenika.

Tehnička opremljenost JU Gimnazije je relativno dobra, dok je oprema za informatiku zastarjela. Postoji hronični nedostatak prostora, raspolaže samo sa 6 učionica i dva kabineta što je ispod utvđenih standarda, te se nastava odvija u dvije smjene.

Prema podacima iz dokumenta PRSP, broj učenika koji upisuje stručne i tehničke škole je cca 79%. Drugo istraživanje pokazuje da svega 4% mladih samostalno donosi odluku o svom daljem školovanju. Tržište rada gotovo nikako ne utiče na odluku omladine o njihovoj budućoj karijeri, pa se dešava da veći dio učenika odabira stručne škole za kojima tržište nema potražnje.

Prema Strategiji razvoja BiH do 2010. godine učešće upisanih učenika u gimnazije treba da se poveća na 40%. Planirani odnos upisa u Gimnaziju i SŠC u 2005/2006. godini je 20% : 80%.

Neposredna blizina Univerziteta u Tuzli sa 12 fakulteta i Akademijom dramskih umjetnosti je značajna prednost za učenike koji žele steći visoko obrazovanje na području TK.

Prema podacima Federalnog zavoda za Statistiku Sarajevo (Statistički bilten) u školskoj 2003/2004. godini upisano je 946 studenata, od toga 442 ženskog pola. Upis studenata na pojedine univerzitetske centre je bio sljedeći: Sarajevo 395, Tuzla 522, Mostar 26 i Bihać 3 studenta.

U 2004. godini diplomirala su 83 studenta, od toga 43 ženskog pola. Najveći broj diplomiralo je na univerzitetu u Tuzli (46 studenata), a na Univerzitetu u Sarajevu 30 studenata.

U školskoj 2004/2005. godini upisano je 976 studenata od toga 464 ženskog pola. Upis studenata po univerzitetima daje se u pregledu:

UPISANI STUDENTI U UNIVERZITETIMA ŠKOLSKE 2004/2005.GODINE (Uporedni podaci F BiH i TK)

	UKUPNO	Muški	Žene	Univerzitet u Sarajevu		Univerzitet u Tuzli		Univerzitet u Mostaru		Univerzitet u Mostaru		Univerzitet u Bihaću	
				M.	Ž.	M.	Ž.	M.	Ž.	M.	Ž.	M.	Ž.
F BiH	55922	23105	30817	13921	17070	4521	5326	2148	2136	2016	3148	2499	3137
Kanton	12504	5963	6451	1606	1513	4156	4.867	118	81	2	6	81	74
Općina Gračanica	976	512	464	203	156	283	291	15	12	-	-	11	5

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku, publikacija »Visoko i više obrazovanje u FBiH u 2004/2005», mart 2005.god.

6.6. Sport i kultura

Mrežu objekata sporta i fizičke kulture čine objekti sportskih centara i sportskih dvorana, otvoreni sportski tereni (stadioni, mali stadioni, tenis tereni ..i dr.), te otvorena kupališta-bazeni.

Mrežu kulture čine ustanove kulture, bibliotekarska djelatnost, kulturno-umjetnički amaterizam i drugi sadržaji kulture locirani u objektima drugih namjena.

Sportsko rekreativne centre općine čine:

- Sportska sala Gračanica,
- PKSC (Privredno kulturni sportski centar) – nedovršen objekat,
- 3 privatna kompleksa sa bazenima,
- 8 terena za veliki nogomet i
- 16 sportskih poligona u mjesnim zajednicama.

Jedan od značajnih centara kulture na području općine je i J.U. «Bosansko kulturni centar», u čijem sastavu se nalaze Kino sala, Radio Gračanica, biblioteka «Dr.Mustafa Kamarić», dvije školske biblioteke (Gimnazija «Dr.Mustafa Kamarić» i «Mješovita srednja škola») i galerija.

Sportskom djelatnošću bavi se 19 klubova i to:

- Nogometni klub «Mladost» Malešići
- Nogometni klub «Kaskada-Drvostil» Gračanica
- Karate klub «Gračanica-Nesam» Gračanica
- UG Sportsko ribolovno društvo «Drijenča» Gračanica
- Fudbalski savez Općine Gračanica
- Fudbalski klub «Lokomotiva» Miričina
- Karate klub «Dado Alić» Miričina
- UG N.K. «Orahovica 74» Orahovica Donja
- Škola fudbala «Euro-football» Gračanica, Stjepan Polje
- Nogometni klub «Bratstvo» Gračanica
- Rukometni klub «Gračanica» Gračanica
- UG Ženska rukometna škola «Gračanica 2003»
- Šahovski klub «Gračanica» Gračanica
- Nogometni klub «Stjepan Polje» Gračanica
- Košarkaški klub «Gračanica» Gračanica
- Ženski odbojkaški klub «Indeks» Gračanica
- Nogometni klub «Mladost» Doborovci
- NK «Jedinstvo» Lukavica i NK «Pribava»

6.7. Zdravstvena i socijalna infrastruktura

Kapacitet zdravstvenih usluga na općini Gračanica čini mreža sekundarnog i primarnog nivoa zdravstvene zaštite, a strukturani su na bolničku i vanbolničku zaštitu.

Na sekundarnom nivou je Opća bolnica Dr. «Mustafa Beganović». Primarna zdravstvena zaštita je organizovana u domovima zdravlja i apotekama.

Na području općine primarna zdravstvena zaštita organizovana je:

- u Domu zdravlja Gračanica,
- privatnim ordinacijama, i to dvije ginekološke ordinacije, ordinaciji opće medicine, ordinaciji interne medicine i pet stomatoloških ordinacija, i
- 8 apoteka (7 privatnih i JZU Gradska apoteka)
- sistem zdravstvene zaštite ostvaruje se i u 13 ambulanti organizovanih u mjesnim zajednicama općine
- u razvoju je i lječilište «Terme», koje ima značajnu perspektivu.

JZU «Dom zdravlja « Gračanica

Prostorni kapaciteti Javne zdravstvene ustanove Dom zdravlja u Gračanici u potpunosti zadovoljavaju potrebe ustanove i korisnika zdravstvenih usluga. Ustanova raspolaže sa ukupno 4.854 m² korisnog poslovnog prostora od toga 1032 m² poslovnog prostora u vlasništvu mjesnih zajednica i oko 1.000 m² parking prostora kojeg koristi zajedno sa Općim bolnicom.

Na području MZ rade područne ambulante i ambulante porodične medicine. Tehnička opremljenost je na zavidnom nivou i posebno je unapređena u posljednje 2-3 godine nabavkom najsavremenijih dijagnostičkih aparata, sanitetskih vozila, kompjuterske opreme i sl.

Materijalnu osnovu zdravstvene ustanove čine sredstva obezbjeđena od Zavoda zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona u visini od 75-80% ukupnog prihoda a razlika iz vlastitih prihoda.

U strukturi uposlenih je 128 medicinskih i 30 nemedicinskih radnika. U poređenju sa standardima i normativima u zdravstvu broj nemedicinskih radnika sveden je na minimum. Od navedenog broja medicinskih radnika 41 je sa visoko stručnom spremom i to:

- 20 doktora specijalista
- 14 doktora medicine opće prakse (5 radi u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, 4 su na specijalizaciji a 5 su pripravnici)
- 3 doktora stomatologa (jedan pripravnik)
- 1 ljekar-biohemičar
- 3 lekara pripravnika
- pored visokostručnih kadrova u ustanovi rade i 7 sa višom stručnom spremom (5 zdravstvenih)
- 88 sa srednjom stručnom spremom (80 zdravstvenih) i
- 22 radnika sa VK, KV i PK u tehničkoj službi.

Najilustrativniji prikaz sadašnjeg stanja u pogledu kadrovske strukture i uslova u kojima ova zdravstvena ustanova radi pokazuju sljedeći uporedni podaci:

Struktura zaposlenih 1991-2004.god.

Uporedni pokazatelji	1991. god	2004. godina
Doktori opće medicine	20	10
Doktori na specijalizaciji	9	4
Doktori specijalisti	22	23
Biohemičar		1
Pripravnici		3
UKUPNO	51	41

Izvor podataka: Izveštaj o radu i finansijskom poslovanju JZU Dom zdravlja Gračanica za 2004. god. i dopis Doma zdravlja 04-37-436/05. od 15.06.2005. godine.

Prema podacima Zavoda za zdravstvo TK, zdravstveno osiguranje na općini Gračanica koristi 43.492 korisnika, od toga 22.233 nosioca zdravstvenog osiguranja za 21.709 članova porodice. U sistemu zdravstvenog osiguranja nije uključeno oko 11.000 stanovnika.

Sistem zdravstvene zaštite za socijalno ugrožena lica na području Federacije BiH regulisan je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti («Službene Novine FBiH» br. 29/97) i Zakonom o zdravstvenom osiguranju («Službene Novine FBiH» br. 30/97).

Plan razvoja sistema zdravstvene zaštite na području općine u osnovi se zasniva na daljem razvoju porodične medicine, čime se zdravstvena zaštita čini dostupnijom korisnicima zdravstvenih usluga.

Trenutno je u funkciji 7 ambulanti porodične medicine i to 4 u centralnom objektu u gradu i 3 u porodičnim ambulantama u mjesnim zajednicama u Lukavici, Miričini i Doborivcima. U toku su pripreme aktivnosti za otvaranje ambulanti porodične medicine u mjesnim zajednicama Stjepan Polju, Malešićima, Gornjoj Orahovici, Džakulama i Prijekom Brdu.

Planom razvoja vrši se i planska edukacija stručnog kadra za rad u ambulantama porodične medicine.

U primarnoj zdravstvenoj zaštiti obavljen je najveći broj pregleda i usluga. U toku 2004.godine obavljeno je 375.000 pregleda i 838.200 usluga.

Na osnovu navedenih podataka može se zaključiti da je naš stanovnik dobio prosječno 18 usluga. U konsultativno-specijalističkim ambulantama obavljeno je ukupno 12.399 pregleda i 18.316 usluga.

Opća bolnica

Opća bolnica »Dr. Mustafa Beganović« Gračanica, prostorno je organizovana na način da posjeduje jednu zgradu sa pet odjeljenja (interno, hirurško, ginekologija sa akušerstvom, neuropsihijatrija i hemodijaliza). Navedena odjeljenja raspolažu sa ukupno 105 bolničkih postelja.

Opća bolnica opremljena je medicinskim aparatima koji zadovoljavaju potrebe bolničke zaštite općeg tipa, kakva je ova zdravstvena ustanova (ultrazvuk, rendgen aparat, aparat – autoklav za sterilizaciju hirurškog materijala, EKG, ergometar, operacioni stolovi i lampe, amnioskop, te drugi medicinsko-tehnički aparati, kao i aparati koji su predmet nabavke u 2005. godini, i to ABS, spektrofotometar i centrifuga).

Osnivač Opće bolnice je Općina Gračanica, a bolnica se finansira iz sredstava Kantonalnog zavoda zdravstvenog osiguranja te dijelom iz Federalnog zavoda osiguranja - sredstva za hemodijalizu. Navedena sredstva koj se doznaveavaju u ovu ustanovu zadovoljavaju osnovne potrebe ustanove, a stabilniji razvoj ovog segmenta očekuje se jačanjem privrede i obaveznim osiguranjem uposlenika u privrednim društvima, što bi rezultiralo i boljim materijalnim uslovima zdravstvenih ustanova.

U općoj bolnici u Gračanici u 2004. godini bilo je zaposleno ukupno 141 radnik.

Od toga:

- doktora medicine-specijalista 10
- doktora medicine.....7
- doktora medicine-pripravnika..... 5
- sa višom medicinskom školom 3
- medicinskih sestara –tehničara 89
- uposlenih u administrativnom i tehničkom dijelu ...27, od toga 2 sa VSS.

Opća bolnica pruža usluge zdravstvene zaštite korisnicima koji imaju uredno ovjerene zdravstvene knjižice a sistem socijalno ugroženih lica rješava centar za socijalni rad, s tim da u ovoj ustanovi još uvijek nije vraćen pacijent a da mu se ne pruži adekvatna zdravstvena zaštita, bez obzira na zdravstvenu knjižicu jer je ustanova osnovana radi pružanja zdravstvene zaštite.

Ova ustanova planira otvaranje odjeljenja pedijatrije kao i izgradnju dijagnostičkog centra zajedno sa Domom zdravlja u Gračanici. Kupovinom novih medicinskih aparata, povećava se i nivo zdravstvene zaštite u ovoj ustanovi, a samim tim smanjuje potreba liječenja u drugim zdravstvenim ustanovama-klinikama.

Apoteke

Na području općine djeluje 7 privatnih apoteka i JZU »Gradska apoteka« koje obavljaju djelatnost u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, Zakonom o lijekovima i dr.

Na osnovu ugovora sa Zavodom za zdravstveno osiguranje TK u Tuzli sve apoteke vrše i izdavanje lijekova na recepte sa esencijalne liste lijekova osiguranim licima Zavoda za zdravstveno osiguranja TK.

Kada je u pitanju prostor i oprema, apoteke ispunjavaju sve zakonske uslove za rad, što je utvrdila i Komisija Ministarstva zdravstva TK prilikom registracije.

Socijalna zaštita

JU Centar za socijalnu zaštitu obavlja poslove iz oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom što je regulisano Federalnim zakonom. Nizak životni standard u odnosu na prosjek u FBiH (prosječne plaće podmiruju 71% „potrošačke korpe“, stopa nezaposlenosti od 52% prevazilazi prosječnu stopu nezaposlenosti u FBiH od 42%, prosječne neto plaće čine 72% prosječne plaće FBiH) ukazuje na značajnu potrebu socijalne zaštite. Samo u 2004. godini bilo je 1075 korisnika socijalne zaštite različitih oblika (stalna novčana pomoć za 173 korisnika, pomoć i njega za 434 korisnika, naknada za nezaposlene porodice za 146 porodica, jednokratne pomoći za 91 korisnika, uvećani dodatak za djecu za 76 korisnika, civilne žrtve rata za 76 korisnika i dr.).

Pored javnih oblika socijalne zaštite, socijalnom problematikom bavi se i 10 humanitarnih organizacija:

- Organizacija ratnih vojnih invalida,
- Udruženje građana civilnih žrtava rata,
- UG hroničnih bubrežnih bolesnika,
- Udruženje slijepih
- Crveni križ,
- Humanitarna organizacija “Hrvatsko katoličko dobrotvorno društvo”
- Humanitarna organizacija “Osmijeh” Društvo za psihosocijalnu zaštitu
- Humanitarna organizacija “Međunarodni forum solidarnosti”
- Udruženje građana “Crveni polumjesec”
- Organizacija porodica šehida i poginulih boraca
- Merhamet

Uz humanitarnu pomoć stanovništvu djelatnost ovh organizacija veže se za psihosocijalni rad i edukaciju.

7. OSNOVNI PODACI O UKUPNIM PRIVREDNIM KRETANJIMA

U 2004. godini 1.012 privrednih subjekata (pravnih i fizičkih) koji upošljavaju 6.557 lica iskazali su ukupan prihod od 409 miliona KM, dobit od 12 miliona KM a gubitak od 16 miliona KM. U odnosu na 2003. godinu ukupan prihod povećan je za 13% a u odnosu na 2002. godinu porast od 34%. U periodu od 2000. do 2004. godine prosječna godišnja stopa rasta - ukupnog prihoda iznosila je 16% a broja zaposlenih 4,78%. Stopa rasta zaposlenosti je relativno niska te ukoliko bude rasla ovim intenzitetom, zaposlenost iz 1991. godine dostići će se tek za 10 godina, ukoliko se uzme u obzir i povećanje nezaposlenosti u neprivredi.

Prosječna neto plaća u privredi u 2004. godini ostvarena je u iznosu od 380,00 KM (prema podacima Federalnog zavoda za statistiku) i povećana je za 4,1 % u odnosu na 2003. godinu.

Podaci o ukupnim privrednim kretanjima za pravna i fizička lica dati su u sljedećem pregledu:

Godina / Index	Ukupan broj pravnih i fizičkih lica	Ukupan broj zaposlenih	Iznos (u hiljadama KM)		
			Ukupan prihod	Dobit	Gubitak
2000	947	5.290	229.432	262	-
2001	962	5.450	259.801	-	1.367
2002	976	5.734	308.019	-	2.060
2003	1.005	5.957	366.296	1.330	-
2004	1.012	6.557	409.744	-	4.612
Index 2004/2003	101	110	112	-	-
Prosječna stopa rasta	1,36 %	4,78	15,7 %	-	-

Izvor podataka: Statistika općine Gračanica – Informacija o privrednim kretanjima općine Gračanica

7.1. Poslovanje pravnih lica

Poslovanje pravnih lica odvijalo se u vrlo složenim ekonomskim i političkim uslovima. Međutim, pravni subjekti u posljednjih šest godina ostvaruju konstantan rast prosječne godišnje stope ukupnog prihoda od 18,3 % i zaposlenosti od 4,48 %.

U 2004. godini 383 pravna lica u kojima je zaposleno 5.780 lica iskazala su ukupan prihod od 394 miliona KM, dobit od 10,9 miliona KM i gubitak od 16,2 miliona KM.

U navedenom periodu došlo je do znatnog povećanja gubitka, što je rezultat opštih privrednih kretanja posebno u privatiziranim državnim preduzećima («Fortuna», «Fering» i «Olimp»).

Dinamički podaci o broju zaposlenih i rezultatima poslovanja dati su u narednoj tabeli:

Godina/Index	Broj pravnih lica	Broj zaposlenih	Iznos (u hiljadama KM)		
			Ukupan prihod	Dobit	Gubitak
1999	392	4.552	187.567	-	10.345
2000	384	4.545	218.607	-	1.301
2001	357	4.696	248.657	-	2.069
2002	375	4.876	294.117	-	3.028
2003	365	5.329	351.233	1.337	-
2004	383	5.780	394.389	-	5.268
Index 2004/1999	97,7 %	126,9 %	210,2 %	-	-
Index 2004/2003	104,9 %	108,4 %	112,8 %	-	-
Prosječna stopa rasta		4,48 %	18,3 %	-	-

Izvor podataka: Statistika Općine Gračanica, Informacija o privrednim kretanjima općine Gračanica

U toku 2004. godine 44 firme iskazale su izvoz od 42,8 miliona KM. U odnosu na 2003. godinu izvoz je povećan za 18%. U strukturi izvoza 59,4% je izvoz proizvoda, 21,8% izvoz usluga i 18,8% izvoz robe. Najveći izvoznici su: "Širbegović", "Jadrina", "Fortuna", "BH-Lego", "Obrt komerc", "Plamingo", "Džambo", "Suman", "Grafopek" TPA, "Husanović".

Struktura izvoza 2001-2004. godina

Godina	Broj firmi	Vrijednost izvoza u milionima	Struktura izvoza u %		
			Proizvodi	Usluge	Roba
2001	42	22,3	57,60 %	33,90 %	8,50 %
2002	40	23,87	42,00 %	44,00 %	14,00 %
2003	44	36,05	68,00 %	20,50 %	12,00 %
2004	44	42,80	-	-	-
Index 2004/2003	-	118,72%	-	-	-

Izvor podataka: Statistika općine Gračanica – Informacija o privrednim kretanjima na području općine Gračanica za 2004. godinu

Struktura ulaganja 2001-2003. godina

Godina	Vrijednost ulaganja u hiljadama KM	Index Baza 2001.	Struktura u %				
			Zemljište	Građevine	Oprema	Zasadi	Ostalo
2001	19.474	-	3,50 %	34,20 %	48,50 %	13,40 %	0,40 %
2002	16.800	86	Nisu dostupni podaci				
2003	38.610	229	7,17 %	38,30 %	46,09 %	6,90 %	1,50 %

Napomena: Podaci o strukturi ulaganja u 2004. godini nisu dostupni jer se isti ne spuštaju na općinski nivo (samo kantonalni).

Prema podacima o privrednim kretanjima za 2003. godinu (analitički podaci po djelatnostima za 2004. god. nisu dostupni jer AFIP vrši obradu podataka zbirno na nivou općine a ne po djelatnostima), zastupljenost pojedinih djelatnosti prema visini ukupnog prihoda i broj zaposlenih je sljedeća:

Opis	Učešće u ukupnom prihodu	Učešće u ukupnom broju zaposlenih
Prerađivačka industrija	35,29 %	61,27 %
Trgovina na veliko i posredništvo	18,53 %	5,10 %
Građevinarstvo	12,54 %	9,60 %
Trgovina na malo	10,42 %	6,44 %
Poljoprivreda	10,87 %	7,08 %
Saobraćaj	6,25 %	5,83 %
Trgovina motornim vozilima	4,42 %	1,22 %

Izvor podataka: Informacija o privrednim kretanjima na području općine Gračanica za 2003. god.

AFIP - Agencija za finansijske, informatičke i posredničke usluge Sarajevo vrši obradu godišnjih obračuna pravnih lica od 2004.god.

Iz prethodnog može se zaključiti da se najveći ukupan prihod i najveći broj zaposlenih nalazi u prerađivačkoj industriji.

U okviru prerađivačke industrije prema visini ukupnog prihoda redosljed je sljedeći:

Djelatnost	Broj firmi	Učešće u %	
		Ukupan prihod	Broj zaposlenih
Proizvodnja proizvoda od plastike	28	30,81 %	8,36 %
Proizvodnja drveta i namještaja	26	18,33 %	10,90 %
Proizvodnja hrane i pića	11	8,13 %	2,16 %
Proizvodnja računara	3	7,31 %	1,29 %
Proizvodnja namještaja	2	6,81 %	9,04 %
Proizvodnja celuloze i papira	6	5,70 %	3,99 %
Proizvodnja mašina i uređaja	6	4,98 %	7,53 %
Proizvodnja obuće i kožne galanterije	2	5,38 %	33,68 %
Ostale djelatnosti	27	12,55 %	23,05 %
UKUPNO	111	100%	100%

Izvor podataka: Informacija o privrednim kretanjima na području općine Gračanica za 2003. god.

7.2. Samostalno privređivanje

Finansijski izvještaj za 2004. godinu podnijelo je 629 samostalnih radnji koje su iskazale sljedeće finansijske rezultate:

Ukupan prihod	15,3 miliona KM
Dobit	1,1 milion KM
Gubitak	492 hiljade KM

Uslovno, samostalno privređivanje može se podijeliti na uslužne djelatnosti i zanatsku proizvodnju. Među uslužnim djelatnostima dominiraju trgovci, ugostitelji i prevoznici.

Osnovni podaci o samostalnom privređivanju za 2004. godinu i dinamički pokazatelji za period 1999-2004. godina dati su u narednim pregledima:

Dinamički podaci o poslovanju samostalnih djelatnosti 1999-2004. godina

Godina	Broj samostalnih radnji	Broj uposlenih u STR	Iznos u hiljadama KM		
			Ukupan prihod	Dobit	Gubitak
1999	795	951	11.505	1.416	-
2000	563	699	10.815	1.663	-
2001	605	754	11.444	702	-
2002	601	858	13.902	968	-
2003	640	883	16.525	1.013	-
2004	629	777	15.355	1.149	493
Index 2004/1999	79	82	133	81	-
Index 2004/2003	98	88	91	113	-
Prosječna stopa	-	-	5,57 %	-	-

Izvor podataka: Informacija o privrednim kretanjima na području općine Gračanica za 2004. god.

Osnovni finansijski podaci o poslovanju samostalne djelatnosti za 2004. godinu

Naziv privrednog subjekta	Broj obv.	Ukupni prihodi	Ukupni rashodi	Dobit	Gubitak	Broj zaposl.	Isplaćene plaće	Prosječ. neto plaće
SUR-ugostitelji	94	1.463.505	1.443.187	88.201	67.884	124	382.988	257
STR-trgovci	172	4.149.079	4.257.203	132.115	240.239	211	599.125	236
SZR-zanatlije	217	7.668.257	7.064.313	684.442	80.498	R-161 O-152	1.101.878	293
Autoprevoznici	25	180.782	199.518	11.955	30.691	R-0 O-24	84.489	293
Taksisti	17	16.517	54.599	9	38.091	R-0 O-17	59.846	293
Advokati	10	193.743	166.764	30.128	3.149	R-1 O-10	38.724	293
Priv. zdr.radnje	16	967.757	904.478	86.268	22.989	R-13 O-15	98.570	293
Kućna radinost	3	24.047	16.259	7.788	0	R-0 O-0	0	-
Agencije	33	280.326	218.086	62.240	0	R-7 O-10	59.846	293
Videoteke	11	36.638	31.969	5.724	1.055	R-3 O-2	17.602	293
Ostalo	31	374.594	342.350	40.422	8.178	R-10 O-18	98.571	293
UKUPNO:	629	15.355.244	14.698.726	1.149.292	492.774	777	2.541.639	273

Legenda: R – radnik ; O-obveznik

Izvor podataka: Porezna uprava - odjeljenje Gračanica

7.3. Zaposlenost i zapošljavanje

I pored određenih rezultata postignutih u zapošljavanju uglavnom po osnovu poticajnih mjera, još uvijek nisu ostvarene osnovne pretpostavke za veće i produktivnije zapošljavanje.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku i Statistike Općine Gračanica na području općine Gračanica zaposleno je ukupno 7.758 lica, od toga u privredi 6.557 a u neprivredi 1.201 lice. Iako je broj zaposlenih povećan za 4,8% u odnosu na 2003. godinu, broj nezaposlenih je stagnirao i nije se bitno smanjio.

Stepen zaposlenosti radno aktivnog stanovništva je neznatno povećan sa 19,5% na 20,49%.

Prema broju zaposlenih, 92% su mikro i male firme koje upošljavaju do 9 uposlenika a 6% firme koje upošljavaju od 9-49 lica. Samo 4 firme upošljavaju prosječno preko 249 lica a to su: doo "Jadrina", d.o.o "Fortuna", d.o.o "Olimp" i Kompanija "Širbegović".

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku Odjeljenje u Tuzli prosječna neto plaća zaposlenih na općini iznosi 380,00 KM i viša je za 4,1% u odnosu na 2003. godinu.

Prosječna neto plaća u Općini Gračanica je ispod prosječne neto plaće u Federaciji BiH za 18% a ispod prosječne neto plaće u Tuzlanskom kantonu za 12%.

Osnovni podaci o zapošljavanju dati su u narednim tabelama:

Zaposlenost, nezaposlenost i prosječne neto plaće 2002-2004. godine

Opis	Broj zaposlenih			Broj nezaposlenih			Prosječna neto plaća		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Federacija BiH	394.132	387.294	388.310	282.473	304.830	315.847	483	524	533
Tuzlanski kanton	70.377	68.794	70.461	72.519	75.608	79.547	391	478	485
Općina Gračanica	6.834	7.399	7.758	8.641	8.464	8.468	346	365	380
Općina/Kanton Index (učešće)	9,77%	10,70%	11,01%	11,90%	11,20%	10,64%	88%	76,30%	78,35%
Općina/F BiH Index (učešće)	1,73%	1,90%	1,99%	3,05%	2,80%	2,68%	71%	69,60%	71,29%

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

Zaposlenost ukupnog i radno aktivnog stanovništva 1991. i 2002-2004. god.

O p i s	1991	2002	2003	2004
Ukupno stanovništvo	59.050	51.554	53.870	54.064
Radno aktivno stanovništvo (procjena)	36.156	37.176	37.800	37.850
Ukupan broj zaposlenih (privreda i neprivreda)	11.363	6.834	7.399	7.758
Broj nezaposlenih	4.822	8.641	8.464	8.468
Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva	19,20%	13,20%	13,73%	14,35%
Stepen zaposlenosti radnoaktivnog stanovništva	31,40%	18,40%	19,50%	20,49%

Izvor podataka: Procjena statistike općine Gračanica.

Poticajne mjere u zapošljavanju

Povećanje zaposlenosti je realizovano kroz niz poticajnih mjera donesenih na nivou F BiH, kao što su:

- Zapošljavanje po osnovu kreditnih sredstava Federalnog zavoda za zapošljavanje (apliciralo 5 poslodavaca).
- Program zapošljavanja putem regresiranja kamate kod Volksbanke (apliciralo 12 poslodavaca).
- Program zapošljavanja 1.000 mladih osoba sa VSS (uposlano 31 lice).
- Program poticaja zapošljavanja osoba sa SSS, KV, VKV i osoba starijih od 45 godina (apliciralo 11 poslodavaca).
- Zapošljavanje po Projektu PELRP (zapošljavanje demobilisanih boraca).
- Zapošljavanje po osnovu Uredbe o plaćanju doprinosa za lica koja se prvi puta zapošljavaju (01.11.2000-10.02.2004. godine).
- Javni radovi (u kojima je angažovano 55 lica).
- Pripravnički staž po osnovu ugovora o stažu i volonterskom radu sa pripravnikom.
- Zapošljavanje stranaca bez državljanstva. U općini Gračanica zaposleno 29 stranaca (iz Kine, Turske, Srbije i Crne Gore, Makedonije i Hrvatske).

Programi poticaja zapošljavanja kontinuirano su nastavljani i u 2005. godini.

Rezultati zapošljavanja po novim projektima bit će poznati u toku 2005. godine, a izvještaj će podnijeti Biro za zapošljavanje Gračanica.

7.4. GDP (UKUPNO I PER CAPITA) I INDEKS SOCIOEKONOMSKOG RAZVOJA

GDP (UKUPNO I PER CAPITA)

Općina Gračanica sa svojih 54.064 stanovnika u 2004. godini ostvarila je ukupan GDP od 121,5 miliona KM (procjena), što per capita iznosi 2.250 KM.

U periodu od 1999. godine do 2004. godine GDP p.c. je rastao po prosječnoj stopi od 14%, što je iznad prosječne stope F BiH. Iako je GDP p.c. Općine rastao brže od rasta GDP p.c. u FBiH, po nivou razvijenosti, mjereno nivoom GDP-a p.c., Općina Gračanica zaostaje u odnosu na nivo razvijenosti FBiH. Poređenja radi, Općina Gračanica 1999. godine je bila dostigla 57%, a 2003. godine 70,4% prosjeka GDP p.c. F BiH.

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja (Indeks socioekonomskog razvoja FBiH 2005.), najniži GDP c.p. je u Općine Sapna i iznosu od 548,7 KM, a najviši u Općini Centra Sarajevo 12.978,30 KM.

Obračun GDP za općine ne radi Federalni zavod za statistiku, te je izračun GDP izvršen po metodologiji koju je primijenio Federalni zavod za programiranje razvoja u dokumentu «Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH», tako da se dobije približna procjena GDP općine, jer nisu uzete sve komponente koje utiču na izračun stvarnog iznosa GDP.

INDEKS SOCIOEKONOMSKOG RAZVOJA

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja za 2005. godinu, općina Gračanica sa indeksom socioekonomskog razvoja **od 2,71 nalaz se među 53 općine od ukupno 79 općina** u FBiH čiji se prosjek razvoja **kreće u rasponu od 2,00 do 2,99**.

Općina Gračanica sa indeksom socio ekonomskog razvoja od 2,71 je iznad Indeksa socioekonomskog razvoja prosjeka za FBiH koji iznosi 2,51.

Sa navedenim indeksom socioekonomskog razvoja općina Gračanica se nalazi u grupi razvijenih općina čiji se indeks-prosjek razvoja kreće u rasponu od 2,00 do 2,99.

Od 79 općina u FBiH samo je 8 općina koje se nalaze u grupi razvijenih općina čiji je indeks socioekonomskog razvoja iznad 3,00, to su općine: Ilidža 3,01, Novi Grad 3,08, Zenica 3,11, Stari Grad 3,16, Novo Sarajevo 3,27, Tuzla 3,36, Mostar 3,62 i Sarajevo Centar 3,69.

Podaci o indeksu socioekonomskog razvoja dati su uslijedećem pregledu:

Opis	Broj općina	Ljudski resursi	Prirodni resursi	Stvaranje kapitala	Tehn.investicije i poduzetništvo	Indeks socioekonomskog razvoja
		Indeks razvoja	Indeks razvoja	Indeks razvoja	Indeks razvoja	
Prosjek nerazvijenih općina	18	1,82	1,76	1,91	1,68	1,79
Prosjek razvijenih općina 2,00-2,99	53	2,33	2,12	2,43	2,69	2,46
Prosjek razv. Općina preko 3,00	8	2,90	2,46	3,56	4,24	3,29
Prosjek F BiH	79	2,35	2,11	2,63	2,96	2,51
Prosjek Općine Gračanica		2,50	2,51	2,30	3,53	2,71

Izvor podataka: Socioekonomski razvoj FBiH 2005.-Federalni zavod za programiranje razvoja.

7.5. PLAĆE I POTROŠAČKA KORPA

Rast prosječnih plaća uslovljen je i ostvarivanjem bruto domaćeg proizvoda (GDP). U periodu od 1999. do 2004. godine GDP po stanovniku (GDP p.c.) rastao je po prosječnoj stopi od 14%, što je iznad prosječne stope rasta u FBiH. Iako je GDP p.c. rastao brže od rasta GDP p.c. u F BiH po nivou razvijenosti, mjereno nivoom GDP p.c., općina zaostaje u odnosu na nivo razvijenosti F BiH. Poređenja radi, 1999. godine Općina je dostigla 57%, a 2003. godine 70,4% GDP p.c. FBiH.

Prosječne plaće na Općini su za 4,1% više u odnosu na 2003. godinu, ali su i dalje ispod prosječne neto plaće u FBiH za 18% a ispod prosječne neto plaće Tuzlanskog kantona za 12%. Korpa potrebnih proizvoda za preživljavanje četveročlane porodice u FBiH u 2004. god. iznosila je 533,52 KM i veća je samo za 10 KM u odnosu na 2003. godinu.

U odnosu na potrošačku korpu, prosječne plaće na Općini podmiruju 71% „potrošačke korpe“.

Plaće se uređuju na osnovu Zakona o Radu. Zaključen je Opći kolektivni ugovor za teritoriju FBiH kojim se uređuju temeljna prava i obaveze zaposlenih i obaveze zaposlenih i poslodavaca u oblasti radnih odnosa koji nisu regulisani Zakonom o radu.

8. POLJOPRIVREDA

Prirodni uslovi u pogledu zemljišta, vode, klime i slično za razvoj poljoprivrede su relativno zadovoljavajući.

Općinu karakteriše umjereno kontinentalna klima. Posljednjih godina vremenske prilike nisu išle na ruku poljoprivrednim proizvođačima zbog suše i elementarnih nepogoda (poplave, grad i slično). U obzir treba uzeti i prognoze da nas čekaju periodi dužih i intenzivnijih suša. Agroekološke karakteristike općine determinišu i reljef prostora. U ravnicama uz rijeku Spreču organizuje se proizvodnja ozimih strmih žitarica i kukuruza, povrća i slično.

Na višim nadmorskim visinama značajan je dio pašnjaka i livada pogodnih za razvoj stočarstva. Najznačajniji poljoprivredni resurs općine predstavlja zemljište.

Pedološka struktura zemljišta je sljedeća:

- Aluvijalna i semiglejna 10% u dolini rijeke Spreče,
- Pseudoglej 60% u brdskim dijelovima,
- Sionica 30% u brdskim dijelovima općine.

Privatna gazdinstva u općini su mala i isparcelisana. Najčešće nisu osposobljena za robnu proizvodnju i za stvaranje viška za tržište te u većoj ili manjoj mjeri proizvode za vlastite potrebe. Na malim posjedima nije moguće zasnivati ozbiljniji razvoj ratarske proizvodnje iz sljedećih razloga:

- Smanjena mogućnost primjene mehanizacije,
- Otežano odvodnjavanje i navodnjavanje,
- Poštivanje plodoređa,
- Gradnja infrastrukture i slično.

U slijedećoj tabeli date su karakteristike privatnih poljoprivrednih posjeda:

O p i s	Obradivo zemljište u ha	Privatni poljoprivredni posjed 1991. god. (broj)	Privatni poljoprivredni posjed 2004. (procjena) (broj)	Prosječna površina po posjedu u ha
Gračanica	10.820	7.320	7.874	1,48
Regija SI	380.638	164.255	150.693	2,31
F BiH	500.000	370.228	n.p	1,35
RS	620.000	201.053	n.p	3,08
BiH	1.120.000	571.284	n.p	1,96

Izvor podataka: Statistika općine Gračanica za podatke za općinu a Socioekonomski pregled po općinama – Federalni zavod za programiranje razvoja.

Iz navedenih podataka može se zaključiti da je prosječna veličina posjeda 1,48 ha što je ispod prosječne veličine posjeda Regije Sjeveroistočne BiH (2,31 ha), dok su prosječne veličine gazdinstva u razvijenim zemljama EU (Danska 28,8 ha, Francuska 25,5 ha, Njemačka 15,5 ha, Holandija 14,5 ha).

Usitnjenost i fragmentacija zemljišta ima za posljedice sljedeće:

- nizak stepen produktivnosti poljoprivredne proizvodnje,
- visoki transportni troškovi,
- mala ulaganja u poboljšanje kvaliteta zemljišta,
- nepovoljni uslovi tržišta zemljištem,
- otežana zaštita okoliša.

Vlasnička struktura poljoprivrednog zemljišta pokazuje da u poljoprivredi dominira privatni sektor, mada je u predratnom periodu i državni sektor bio znatan, što se vidi iz sljedećeg pregleda:

Struktura upotrebe zemljišta u općini Gračanica.

Vrsta	Privatno vlasništvo površina u ha	Učešće u %	Državno vlasništvo površina u ha	Učešće u %	Ukupna površina u ha	Učešće u %
Obradivo						
-Oranice	8.817	48	239	16	9.056	46
-Voćnjaci	1.689	9	76	5	1.765	9
-Vinogradi	-	-	-	-	-	-
-Livade	1.004	6	11	0,7	1.015	5
-Pašnjaci	1.332	7	128	8	1.460	7
Ribnjaci (bare i trsici)	1	xx	3	xx	4	xx
Šume	5.387	30	1.064	69	6.451	33
Ost.nepl.zemlj	20	0,1	19	1	39	x
UKUPNO:	18.250	100	1.539	100	19.789	100
Struktura u %	92,23		7,77 %		100 %	

Izvor podataka: Statistika općine Gračanica

Na osnovu podataka iz prethodne tabele može se zaključiti sljedeće:

- U ukupnoj strukturi poljoprivrednog zemljišta najveće učešće imaju oranice sa 46% i šume 33%,
- U privatnom sektoru ova struktura je znatno povoljnija u korist obradivih površina, jer oranice učestvuju sa 48% a šume sa 30%.
- Na osnovu statističkih podataka Općine Gračanica, broj vjerovatno zaposlenih u poljoprivredi (4 ha-1 zaposleni) iznosi 2.264 lica.

Poljoprivredna proizvodnja u općini organizovana je putem:

- Zemljoradničkih zadruga i
- privatnih gazdinstava.

U cilju podrške poljoprivrednim proizvođačima Općina Gračanica uz podršku QIF-a (EU QIF – Sredstva brzog djelovanja EU) je organizovala Udruženje poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara koje pruža informativne i savjetodavne usluge samostalnim poljoprivrednim proizvođačima i to: obuku u korištenju i primjeni modernih metoda proizvodnje, zajedničku kupovinu sjemena, đubriva i drugih sirovina, informisanje o potrebama tržišta, uspostavljanje i poboljšanje veza sa lokalnim prerađivačima hrane.

U okviru udruženja formiran je i tehnički prsten za pružanje direktnih usluga poljoprivrednim proizvođačima kao i agro poslovni centar za pružanje informativnih i drugih usluga svim učesnicima u preradi i prometu poljoprivrednih proizvoda u cilju održivog razvoja sektora poljoprivrede u pripremi BiH za pristup EU.

Vrijednost i struktura ukupne poljoprivredne proizvodnje

U strukturi ukupne poljoprivredne proizvodnje u 2004. godini najviše je zastupljena ratarska proizvodnja, a u okviru iste proizvodnja stočnog krmnog bilja od 31,2% i povrtnog bilja od 24,2%, što se vidi iz sljedećeg pregleda:

Struktura ukupne poljoprivredne proizvodnje

Red. broj	Vrsta proizvodnje	Vrijednost u hiljadama KM		Struktura u %	
		2003. godine	2004. godine	2003. godine	2004. godine
1.	Žita	2.322	3.691	8,3	9,6
2.	Uzgedni proizvodi žita	415	761	1,5	1,9
3.	Povrtno bilje	5.340	9.310	19,3	24,2
4.	Industrijsko bilje	18	4,5	0,7	-
5.	Stočno krmno bilje	6.265	11.986	22,7	31,2
6.	Livade i pašnjaci	2.039	1.548	7,4	4,0
7.	Prerada voća i grožđa	1.412	1.737	5,0	4,5
8.	Prirast stoke	1.525	1.465	5,5	3,8
9.	Proizvodi stočarstva	3.552	3.738	12,7	9,7
10.	Proizvodi živinarstva	4.649	4.153	16,7	10,8
11.	Proizvodi pčela	71	41	0,2	0,1
UKUPNO :		27.608	38.434,5	100,0	100,0

Izvor podataka: Dokument Statistike općine Gračanica «Godišnj obračun bruto vrijednosti proizvodnje i dodatne vrijednosti poljoprivred privatnog sektora bez pravnih osoba (poljoprivredna gazdinstva za općinu) za 2003 i 2004. god.»

Učešće stočarstva u poljoprivrednoj proizvodnji iznosi 13,5% a peradarstva 10,8% dok je to učešće u Evropskoj Uniji 80%.

Intenzitet proizvodnje u poljoprivredi, koji se mjeri kao broj stoke prema poljoprivrednoj površini (oranica, pašnjaka) u općini Gračanica iznosi 0,9 %, u Regiji Sjeveroistočne BiH 0,67 %, u Francuskoj 1990-te godine 0,72 %, Danskoj 0,79 % a Holandiji 2,4 %.

U odnosu na predratno stanje struktura ratarske proizvodnje se bitno promijenila, kako sa aspekta ukupno zasijanih površina, tako i sa aspekta strukture pojedinih kultura.

U 2004.godini vrijednosno posmatrano proizvodnja stočnog krmnog bilja od 11,9 miliona KM i povrtnog bilja od 9,3 miliona KM u ukupnoj proizvodnji povrtnog bilja čine 70,7 %, što se vidi iz sljedećeg pregleda:

Struktura ratarske proizvodnje

Red. broj	Ratarska kultura	Površina u ha		Struktura u %		Vrijednost u 000 KM		Strukturalna vrijednost u %	
		2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
1.	Žito	3.295	3.320	25,5	24,7	2.320	3.691	14,2	13,5
2.	Uzgređni proiz.od žita	-	-	-	-	415	761	2,5	2,8
3.	Ind.biljka (duhan)	8	2	0,06	-	18	4,5	0,11	0,01
4.	Povrtno bilje	1.217	1.735	9,4	12,9	5.340	9.310	32,5	34,1
5.	Stočno krmno bilje	3.450	3.860	26,8	28,7	6.265	11.985	38,2	43,9
6.	Stočna hrana (sijeno, trava)	4.917	4.507	38,2	33,6	2.039	1.548	12,4	5,6
	U K U P N O :	12.887	13.424	100	100	16.397	27.299,5	100	100

Izvor podataka: Dokument Statistike Općine Gračanica «Godišnji obračun bruto vrijednosti proizvodnje i dodatne vrijednosti poljoprivred privatnog sektora bez pravnih osoba (poljoprivredna gazdinstva za općinu) za 2003 i 2004. god.»

Više podataka o požnjevenim površinama i proizvodnji povrća i krmnog bilja, žita i industrijskog bilja daje se u sljedećim pregledima:

Požnjevena površina i proizvodnja povrća:

O p i s	2002. godina		2003. godina		2004. godina	
	Požnjevena površina u ha	Prinos u T	Požnjevena površina u ha	Prinos u T	Požnjeveno u ha	Prinos u T
Krompir	950	9.500	900	7.125	900	9.000
Mrkva	5	150	5	100	5	150
Crni luk	95	1.900	90	900	94	1.880
Bijeli luk	15	150	15	75	16	160
Kupus i kelj	80	2.400	80	1.200	90	2.700
Paradajz	30	600	35	350	35	700
Svježa paprika	30	450	30	240	30	450
Krastavci	30	600	30	540	60	1.200

Izvor podataka: Dokument Statistike Općine Gračanica «Godišnji obračun bruto vrijednosti proizvodnje i dodatne vrijednosti poljoprivred privatnog sektora bez pravnih osoba (poljoprivredna gazdinstva za općinu) za 2003 i 2004. god.»

Požnjevena površina i proizvodnja krmnog bilja

O p i s	2002. godina		2003. godina		2004. godina	
	Požnjevena površina u ha	Prinos u T	Požnjevena površina u ha	Prinos u T	Požnjeveno u ha	Prinos u T
a) Glavni usjevi						
Djetelina-sijeno	555	4.440	500	2.000	595	4.760
Lucerka-sijeno	400	3.600	300	1.500	490	4.410
Kukuruz za krm.	650	32.500	650	19.500	700	35.000
Stočna repa	50	1.000	50	500	50	1.000
Travno djetel.sijeno	450	2.700	400	1.400	475	2.850
b) Međuusjevi						
Djetelina – sijeno	50	200	50	75	50	75
Bundeva	1.200	4.800	3	4.500	1.500	4.500

Izvor podataka: Dokument Statistike općine Gračanica «Godišnj obračun bruto vrijednosti proizvodnje i dodatne vrijednosti poljoprivrede privatnog sektora bez pravnih osoba (poljoprivredna gazdinstva za općinu) za 2003 i 2004. god.»

Požnjevena površina i proizvodnja žita

Red br.	O p i s	2002. godina		2003. godina		2004. godina	
		Požnjevena površina u ha	Prinos u T	Požnjevena površina u ha	Prinos u T	Požnjeveno u ha	Prinos u T
1.	Pšenica	370	1.147	370	536	370	1.480
2.	Raž	20	44	20	17	20	80
3.	Ječam	25	57,5	20	18	20	100
4.	Zob	30	78,0	35	36	60	252
5.	Kukuruz	2.900	11.600	2.850	7.125	2.850	11.400
	U K U P N O	3.345	-	3.295	-	3.320	-

Izvor podataka: Dokument Statistike općine Gračanica «Godišnj obračun bruto vrijednosti proizvodnje i dodatne vrijednosti poljoprivrede privatnog sektora bez pravnih osoba (poljoprivredna gazdinstva za općinu) za 2003 i 2004. god.»

Požnjevena površina i proizvodnja industrijskog bilja

O p i s	2002. godina		2003. godina		2004. godina	
	Požnjeveno povrća u ha	Prinos u T	Požnjevena površina u ha	Prinos u T	Požnjeveno u ha	Prinos u T
Duhan	8	0,9	6	0,9	2	1,8

Izvor podataka: Statistika općine Gračanica

Stočarstvo, živinarstvo i pčelarstvo

U ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji učešće stočarstva, živinarstva i pčelarstva iznosi 24%.

U strukturi stočarske proizvodnje govedarstvo zauzima značajno mjesto.

Proizvodnja ovaca je slijedeća značajna u strukturi proizvodnje.

Peradarska proizvodnja s obzirom na tradiciju i dugogodišnje iskustvo proizvođača u općini predstavlja značajan potencijal za rast i razvoj.

Proizvodnja činčila je neznatna i tek se pojavila na području naše općine.

Stočarstvo

Opis	Broj grla 2003. godine	Broj grla 2004. godine
Krave	3.390	4.700
Ovce	5.729	5.920
Koze	450	380

Živinarstvo

Opis	Broj živine 2003. godine	Broj živine 2004. godine
Kokoši	703.714	750.000
Ćurke	150	100
Guske i patke	100	100

Pčelarstvo

Opis	Broj košnica
Košnice s pokretnim saćem	770
Košnice snepokretnim saćem	50

Iako stočarstvo zauzima značajno mjesto, osnovne karakteristike iste mogu se svesti na sljedeće:

- Smanjenje stočnog fonda,
- Smanjenje proizvodnje po grlu (po kvalitetu i kvantitetu),
- Većinom su zastupljene slabo produktivne rase stoke,
- Uvezene visoko kvalitetne rase stoke u našim uslovima držanja i njege ostvaruju loše proizvodne rezultate.

Na području općine djeluju dvije privatne stočarske farme i to:

Red. Broj	Naziv firme	Kapacitet farme
1.	d.o.o. «Sića»	150
2.	d.o.o. «Sinterkomerc»	100

Izvor podataka: ZZ «Gračanka» Gračanica

Na području općine djeluje 116 farmi za proizvodnju mlijeka sa oko 580 grla. Podaci o broju farmi prema broju grla dati su u narednom pregledu:

Broj farmi	Broj grla po farmi	Ukupan broj grla
1	30	30
5	10	50
10	5-10	80
100	4-5	420
116	-	580

Izvor podataka: ZZ «Gračanka» Gračanica

Prepreke za razvoj stočnog fonda i proizvodnje

- Nedovoljan fond osnovnog stada plotkinja, više vrijednog genetskog potencijala,
- Nedostatak vlastitih reprocentara i proizvodnje vlastitog priplodnog podmlatka,
- Neadekvatno iskorištavanje prirodnih i drugih resursa za proizvodnju i spremanje kvalitetne stočne hrane,
- Odsustvo državne podrške razvoju tržišno orjentisanih farmera,
- Neefikasnost postojećih pratećih stručnih službi u poljoprivredi,
- Neselektivan rad kreditno-finansijskih institucija u odnosu na projekte poljoprivredne proizvodnje,
- Neusklađenost prerađivačkih prehrambenih kapaciteta sa primarnom poljoprivrednom proizvodnjom,
- Neadekvatna politika cijena poljoprivrednih proizvoda (npr. stabilizacija cijena putem robnih rezervi, subvencioniranje poljoprivredne proizvodnje i slično),
- Odsustvo zaštite domaće proizvodnje od nelojalne konkurencije,
- Nedostatak zemljišnih reformi,
- Neadekvatan sistem standarda i kontrole kvaliteta poljoprivrednih proizvoda,
- Neefikasni tehnički i zakonski instrumenti kao i neuvođenje nove tehnologije za povećanje izvođenja komasacije zemljišta.

Zaključna razmatranja

I pored rasta ukupnog prihoda po prosječnoj stopi od 16%, zaposlenosti od 4,78%, stanje u privredi je još uvijek složeno.

To pokazuju i podaci o ukupnom gubitku koji je u 2004. godini iznad ukupne dobiti za 4,6 miliona KM.

Nezaposlenost je i dalje jedan od problema sa kojima se suočava i naša općina. Stepenn zaposlenosti ukupnog i radnoaktivnog stanovništva je u stalnom porastu ali je taj procenat još uvijek neznan. U odnosu na 1991. godinu broj nezaposlenih u 2004. godini je za 75% veći. Posmatrano kroz odnos zaposlenih i nezaposlenih stanje u 1991. godini je bilo 2,35 zaposlenih prema jednom nezaposlenom a u 2004. godini jedan zaposleni prema 1,09 nezaposlenih. Prosječne neto plaće na općini su za 4,1% više u odnosu na 2003. godinu, ali su i dalje ispod prosječne plaće F BiH za 18% a ispod prosječne neto plaće Tuzlanskog kantona za 12%.

Korpa potrebnih proizvoda za preživljavanje četveročlane porodice u F BiH u 2004. godini iznosila je 533,52 KM i veća je samo za 10 KM u odnosu na 2003. godinu.

Plaće na općini su niže i u odnosu na potrošačku korpu F BiH i čine 71 % iste.

Rast prosječnih plaća u općini uslovljen je i ostvarivanjem bruto domaćeg proizvoda (GDP).

U periodu od 1999. godine do 2004. godine GDP po stanovniku (GDP p.c.) rastao je po prosječnoj stopi od 14% što je iznad prosječne stope rasta u F BiH. Iako je GDP p.c. rastao brže od rasta GDP p.c. u F BiH po nivou razvijenosti, mjereno nivoom GDP p.c. općina zaostaje u odnosu na nivo razvijenosti F BiH.

Pokazatelji o poslovanju, ostvarenim gubicima, upošljavanju, prosječnim plaćama i drugi govore da je naša privreda takođe u izuzetnim teškoćama. To se posebno odnosi na privatizirana državna preduzeća: «Fortunu», «Fering», «Olimp» i druge mnogoljudne firme.

Bez obzira na loša ukupna privredna kretanja u BiH i okruženju koja inače prate tranzicijske zemlje opća je ocjena da vlast na svim nivoima nije postala partner privatnom sektoru i nije bila u funkciji stvaranja povoljnijeg poslovnog ambijenta.

Partnerski odnosi lokalnih vlasti i poduzetnika nisu dovoljni da razrješavaju krupna pitanja koja su uglavnom u nadležnosti viših nivoa vlasti. No i dalje prioritet lokalnih vlasti mora biti sve ono što će doprinijeti boljem poslovnom ambijentu i okruženju za naše poduzetnike. Glas privrednika i njihove inicijative moraju češće biti razmatrani i na adekvatan način proslijeđeni nadležnim organima vlasti.

Lokalna vlast će dati punu podršku inicijativama privrednika za formiranje jakog Udruženja poslodavaca i samostalnih privrednika sa ciljem zajedničkog nastupanja prema organima vlasti, fondovima, bankama i drugim institucijama. Postojeća udruženja takođe moraju biti u istoj funkciji.

Odjel za poduzetništvo i lokalni razvoj formiran pri Službi za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije ostat će stalna spona u odnosima sa poduzetnicima i predlagati mjere iz nadležnosti lokalnih organa vlasti za stvaranje lakših uslova privređivanja.

U cilju povezivanja proizvođača i prerađivača poljoprivrednih proizvoda, značajnu ulogu ima i Udruženje poljoprivrednika poljoprivrednih inženjera i tehničara koje pruža informativne i savjetodavne usluge, organizuje edukaciju samostalnim poljoprivrednim proizvođačima, pruža informacije o aktuelnim kreditnim linijama i uslovima za ostvarivanje podsticaja u poljoprivredi, članovima udruženja pomaže u pripremi dokumentacije za kredit i podsticaje i dr.

9. TURIZAM

Grad Gračanica je značajan turistički centar, ne samo na području općine, nego i na području Kantona. S obzirom na njegovu ulogu kao subregionalnog centra, on treba da bude kreator razvoja: kulturnih, sportskih, ugostiteljskih, organizacionih i marketinških funkcija turizma.

U okviru grada Gračanice najznačajniji turistički resursi jesu «Terme» Gračanica.

Programirana razvojna baza termo-mineralne vode bazira se na:

- Tehničkoj eksploataciji karbondioksida (CO₂)
- Upotrebi vode za balenološke svrhe
- Turističkim uslugama sporta i rekreacije i zdrave hrane
- Flaširanju mineralne vode za piće
- Proizvodnji akva kulture (ribe i školjke)
- Upotrebi vode za grijanje.

Na širem prostoru općine Gračanica značajna su područja koja treba realizovati kao park prirode, odnosno sportsko-rekreacione centre i to:

- Područje Sijedog krša
- Područje Bukve
- Područje Monja.

Pri koncipiranju razvoja općine ova privredna oblast treba da ima značajno mjesto.

Najveći dio ulaganja treba da se realizuje kroz izgradnju što raznovrsnijih kapaciteta, izbjegavajući prijeratnu uobičajenu izgradnju uglavnom hotelskih kapaciteta u središtu općine. Receptivne kapacitete bi trebalo obogatiti vrlo širokom skalom objekata. Sve do reprezentativnih objekata u najatraktivnijim i najfrekventnijim turističkim sredinama, gdje ima uslova za očekivani rast gostiju, posebno poslovnih ljudi.

Strategija razvoja turističkih kapaciteta morala bi se bazirati na potpuno poduzetničkom konceptu i potpunoj slobodi i riziku investitora u odlučivanju u što će, gdje će, i koliko investirati. Kontrola, kao sinonim države ostaje pravo i obaveza da privredno-sistematskim i ekonomsko-političkim mjerama koordinira makro ekonomske i druge društvene ciljeve, odnosno interese u vezi sa razvojem ove privredne oblasti.

Državna intervencija u vezi turizma i ugostiteljstva trebalo bi da bude angažovana u cilju definisanja strategije razvoja turizma, pri čemu treba voditi računa o sve tri grupe faktora razvoja turizma i blagovremenom definisanju stimulativnih mjera za privlačenje investitora, a posebno ino-kapitala.

U savremenim uslovima, turizam se sve više diferencira i specijalizira. U skladu sa tim trendovima, općina Gračanica ima određene komparativne prednosti za forsirani razvoj:

- Banjsko – rekreativnog turizma
- Sportskog turizma
- Seoskog turizma.

10. SERVISNA INFRASTRUKTURA

Servisnu infrastrukturu za podršku poduzetništvu u Općini Gračanica čine:

- Razvojne agencije i instituti koji se nalaze u neposrednoj blizini na području općine Tuzla. (Razvojna agencija Tuzla, «Taldi» Tuzla, Ekonomski institut Tuzla i dr.)
- Poslovna udruženja: Udruženje obrtnika Gračanica, Udruženje poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara Gračanica, Privredna komora Tuzla, Obrtnička komora Tuzla, Udruženje poslodavaca i dr.
- Udruženje poslodavaca i samostalnih privrednika.

11. FINANSIJSKE INSTITUCIJE I MIKROKREDITNE ORGANIZACIJE

U općini Gračanica zastupljena je većina finansijskih institucija koje djeluju na prostoru BiH i to odjeljenja komercijalnih banaka, mikrokreditne organizacije i osiguravajuća društva. Komercijalne banke registrirane su prema zakonu o bankama FBiH, i njihov rad reguliraju entitetske agencije za bankarstvo.

Od 37 banaka koliko ih je poslovalo u 2003. god. U BiH (u FBiH 27 i RS 10), u općini Gračanica svoje filijale ima njih 6. Kamatne stope u BiH imaju trend opadanja i u realnim i u nominalnim vrijednostima, mada to nije dovoljno stimulatивно za rast i razvoj biznisa.

Na području općine djeluju sljedeće banke i mikrokreditna mreža za podršku poduzetništvu:

Bankarske institucije koje djeluju u Općini Gračanica

r. b.	Naziv banke	Izvori sredstava	Veličina zajma (u hiljadama KM)	Kamatna stopa i vrijeme dospjeća godina / mjesec
1.	ABS banka	OR, IBF	Max.500	1,5 % (m), max 1
2.	Raiffeisen bank	OR, KfV/EU, EBRD	Preme uvjetima banke	16 – 18,5 (g), max 1
3.	Tuzlanska banka d.d.Tuzla filijala Gračanica	OR, IBF, GTZ, EBRD, BOR	5 – 5.000	Max 2% (m), max 1
4.	Uni kredit Zagrebačka banka	OR, IBF,USAID	100 – 1.000	2-2,5 (m), max 1
5.	UPI banka	OR, EU, USAID, EBRD, IBF	No limit	10,7-12,75% b (g), max 1
7.	Central profit banka			
6.	Vakufska banka			

Mikrokreditne organizacije (MKO)

r.b.	Naziv mikrokreditne organizacije	Veličina zajma	Kamatna stopa i vrijeme dospjeća godina / mjesec
1.	EKI	1.000 – 20.000	1-1,3 (m)
2.	MI-BOSPO Ured Lukavac (Lukavac, Trg Bremena bb)	do 10.000	3 % (m)
3.	PARTNER Teren kancelarija, Gračanica	1.000 – 20.000	1,5 % (m)
4.	LOK – MIKRO		18 % (g)
5.	Žene za žene		

12. DEMINIRANJE

Prema Federalnom elaboratu sistemskog izviđanja očekivana rizična površina kontaminirana minama na području općine Gračanica je 7.149.450 m², što čini 0,27% ukupne rizične površine u FBiH ili 3,37% ukupne površine Općine. Do danas je deminirana dosta mala površina, uglavnom na bazi humanitarnog deminiranja. Ukoliko se deminiranje nastavi ovim tempom bit će potrebno 100 godina da se isto okonča.

Ukupno procjenjeni troškovi deminiranja ukupne rizične površine iznosi 29,6 miliona KM po prosječnoj cijeni od 4KM/m². Služba Civilne zaštite općine utvrdila je listu prioriteta deminiranja i trajnog obilježavanja rizičnih površina.

Nadležnost nad deminiranjem ima Ministarstvo Civilnih poslova. U okviru ovog Ministarstva formiran je Regionalni ured BH MAK. Na području Tuzlanskog kantona djeluje i Agencija za deminiranje. Svi projekti koji se rade za područje općine prosljeđuju se Agenciji za deminiranje a zatim RU BH MAK-u. Regionalni ured BH MAK vrši izviđanje, obilježavanje rizičnih površina i vrši izradu projektne dokumentacija za trajno obilježavanje.

Finansiranje deminiranja do sada je vršeno na humanitarnoj bazi. U posljednje vrijeme formirano je udruženje građana FENIKS koje vrše deminiranje na komercijalnoj osnovi.

13. EKOLOGIJA

Na prostoru Općine Gračanica i na području Tuzlanskog Kantona mora se striktno voditi računa o zaštiti okoline jer je ovo područje «ekološki ugroženo». To znači izbjegavati koncentraciju i neadekvatne industrije, obezbjeđivati ravnomjerniji razmještaj, približavanje sirovinskim osnovama, uz aktiviranje nerazvijenih područja. Planirana je izgradnja kantonalne eko-deponije.

Prilikom svake investicije moraju se valorizovati negativni okolinski uticaji i utvrditi finansijska sredstva potrebna za njihovo anuliranje što opterećuje nove investicije.

14. IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH AKTERA LER-a

ORGANIZACIONA STRUKTURA I KAPACITET OPĆINE GRAČANICA

Ustavom Federacije, Ustavom Kantona i Zakonom o lokalnoj samoupravi općina je obavezna formirati zakonodavnu i izvršnu vlast. Zakonodavnu vlast vrši Vijeće općine a izvršnu vlast vrši načelnik.

Zakonodavna vlast / općinsko vijeće

Općinsko vijeće je predstavničko tijelo građana. Donosi općinske propise i druge akte u okviru prava i dužnosti općine iz samoupravnog djelokruga općine te obavlja i druge poslove u skladu sa Ustavom, Zakonom i Statutom Općine. Općinsko vijeće sastoji se od 30 članova. Mandat članova Općinskog vijeća traje 4 godine. Aktuelno Općinsko vijeće konstituisano je u januaru 2005. godine i čine ga predstavnici 4 parlamentarne stranke.

Komisije i odbori

Općinsko vijeće ima 14 komisija i 4 odbora i to:

A / Komisije:

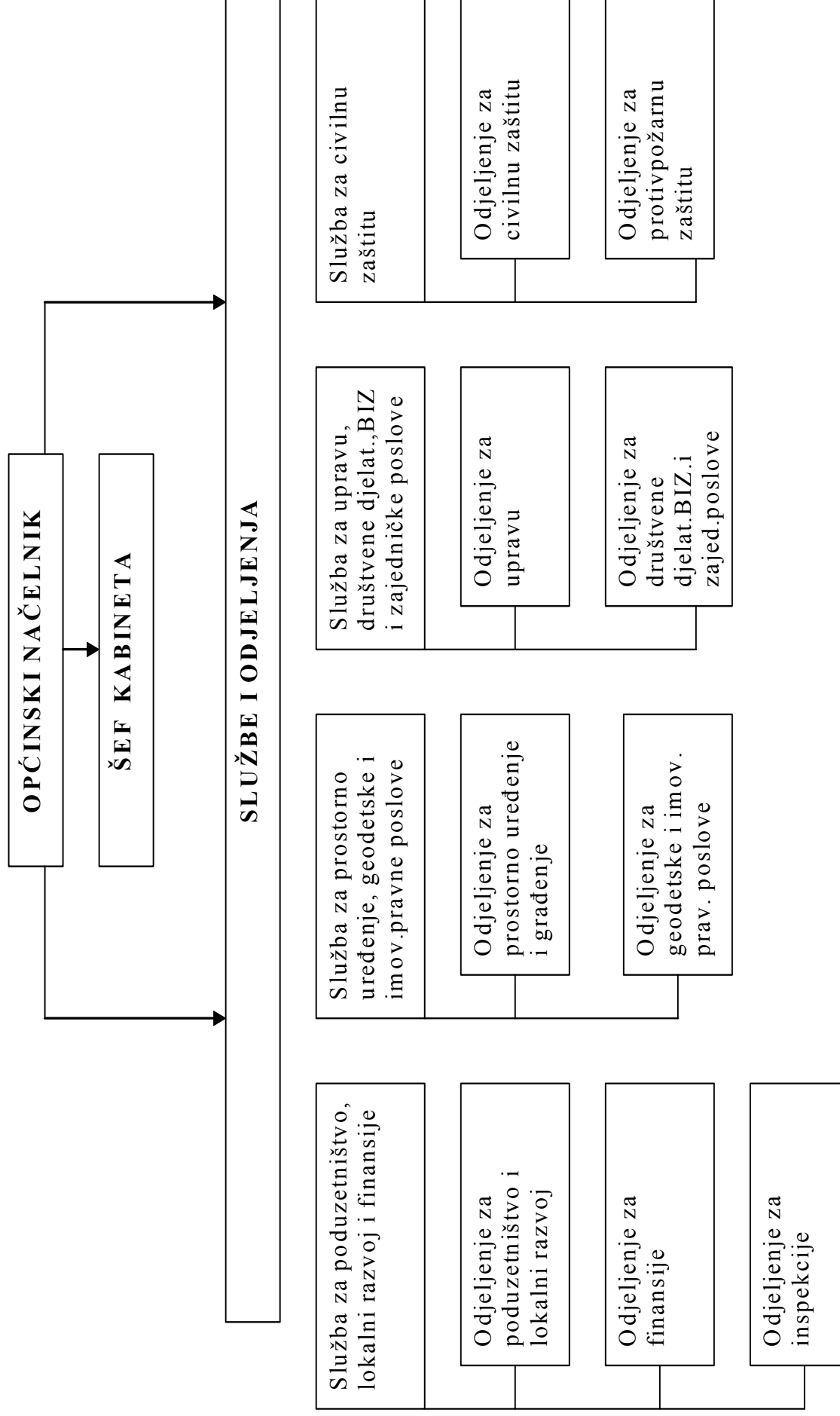
Komisija za propise i Statut,
Komisija za nadzor zakonitosti rada,
Komisija za izbor i imenovanje,
Komisija za predstavke i prijedloge,
Komisija za praćenje položaja boraca, RVI, porodica šehida i poginulih boraca,
Komisija za odnose sa vjerskim zajednicama,
Komisija za odlikovanja, nagrade i druga priznanja,
Komisija za urbanizam i ekologiju,
Komisija za obrazovanje, nauku, informisanje, kulturu i sport,
Mandatno-imunitetska komisija,
Verifikaciona komisija,
Komisija za ravnopravnost spolova,
Komisija za budžet,
Komisija za mlade.

B / Odbori:

Odbor za međunarodne saradnje,
Odbor za odnose sa naseljenim mjestima (mjesna samouprava),
Odbor za zaštitu prava i sloboda čovjeka,
Odbor za obilježavanje značajnih događaja i ličnosti.

Sve komisije i odbori imaju po 5 članova (4 + 1).

UNUTRAŠNJA ORGANIZACIJA SLUŽBI ZA UPRAVU OPĆINE GRAČANICA

Institucije lokalnog ekonomskog razvoja (LER-a)

U nastavku je data analiza institucija lociranih u općini Gračanica koje su indirektno ili direktno povezani sa procesom lokalnog ekonomskog razvoja. Na području općine djeluju sljedeće institucije od važnosti za LER:

- Biro za zapošljavanje,
- Porezna uprava,
- Finansijske institucije i mikrokreditne organizacije,
- Udruženje obrtnika,
- Udruženje poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara.
- Udruženje poslodavaca i samostalnih privrednika Gračanica.

Biro za zapošljavanje

Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba bitno je izmijenio ulogu službi i Biroa za zapošljavanje u Federaciji BiH. Od početka 2002. godine osnovni zadaci Biroa su edukacija, istraživanje tržišta rada, profesionalna orijentacija, prekvalifikacija, dokvalifikacija i neposredna komunikacija sa potencijalnim poslodavcima.

Pored vođenja evidencije o nezaposlenim, utvrđuju prava na materijalnu i socijalnu sigurnost utvrđena je znatno aktivnija uloga Biroa u posredovanju kod zapošljavanja što podrazumijeva sve radnje i mjere u skladu sa zakonom a u svrhu povezivanja nezaposlene osobe koja traži zaposlenje kao i zaposlene osobe koja traži promjenu posla.

Porezna uprava

U Gračanici djeluje općinska ispostava Kantonalne porezne uprave, čiji je zadatak da vrši razrez poreza svim poreznim obveznicima.

15. PRIMJENA INFORMACIONO KOMUNIKACIJSKE TEHNOLIGIJE

Upotreba informaciono-komunikacijske tehnologije u pružanju javnih servisa nije sama sebi cilj, već je alat za reformu javne administracije u tri glavna pravca:

- Otvorenost i transparentnost
- Jednakost prema svim građanima
- Produktivnost i efikasnost

Pored toga, efikasna državna služba treba da doprinese razvoju privatnog sektora i ekonomije u cjelini. U okviru Projekta reforme organa uprave i reforme registracije pravnih osoba, Općina Gračanica se opredjelila i za uvođenje informaciono-komunikacijske tehnologije kako bi obezbjedila brže, kvalitetnije i ekonomičnije rješavanje svih zahtjeva građana.

Od januara 2002. godine koristi se SWING Proces Menager, koji omogućava upravljanje strankama, predmetima i dokumentima, odnosno vlastitom organizacijom.

Sistemsku infrastrukturu informaciono-komunikacijske tehnologije čine:

- računarska mreža Fast Ethernet
- 3 servera (1 Lotus Domino i 2 MS SQL)
- platforme (Windows 200, Lotus Domino v 5.06.)
- 50 radnih stanica
- pristup internetu (128 kbs)
- www.opcina-gracanica.ba.

Općina raspolaže sa 43 računara i 36 štampača koji su dobra polazna osnova za unapređenje rada u okviru reforme organa uprave. Zaposleni su prošli obuku, a zaposlen je i informatičar .

Ne postoje pisane procedure za rad. Planirano je uvođenje standarda kvalitete u periodu 2005-2006. god.

DIO - III

SWOT ANALIZA

Nakon okončanja analize stanja (socioekonomske analize) započela je analiza općinskih potencijala. Metodologija po kojoj je urađena ova aktivnost je SWOT analiza koja obuhvata analizu unutrašnje faktore (snage i slabosti) i vanjski faktori (mogućnosti i prijetnje).

Snage su faktori koji lokalnoj zajednici daju konkurentne prednosti, slabosti su faktori koji su prepreke i smetnje za ekonomski razvoj.

Mogućnosti predstavljaju uslove koji razvoj konkurentskih prednosti čine lakšim, dok su prijetnje nepovoljni trendovi koji vode ka gubitku ili opadanju lokalnog ekonomskog razvoja.

Osnovne aktivnosti SWOT analize su:

- Graditi na snagama,
- Eliminirati slabosti,
- Iskoristiti mogućnosti i
- Smanjiti prijetnje.

Snage:	Mogućnosti:
* Kvalitetna radna snaga	*Promoviranje općine i privlačenje domaćih i stranih investitora
* Prirodni resursi povoljni za razvoj	*Promovirati i uvesti nove tehnologije u postojeća i nova preduzeća
* Povoljan geografski položaj za plasman/ trgovinu roba i usluga	* Razviti svjesnost i promovirati EU i međunarodne standarde i procedure
* Tradicija i iskustvo u različitim ekonomskim sektorima	* Regionalna i šira inicijativa za revitalizaciju postojećih kapaciteta u proizvodnji i uslugama
* Stabilna valuta	* Istražiti nove mogućnosti ruralnog razvoja, agro sektora, turizma i drugih industrija.
* Postojanje velikog broja obrazovnih i drugih institucija (Brza prekvalifikacija)	* Kreiranje zakonskih regulativa na državnom nivou
* Razvijena mreža mikrokreditnih organizacija i banaka	* Razvijati svjesnost eksperata BH građana, zaposlenih u dijaspori i koristiti njihova znanja
* Blizina Univerzitetskog centra Tuzla	* Uspostaviti saradnju i kooperaciju postojećih institucija i razviti nove za podršku razvoju.
* Visok nivo tradicije u poduzetništvu	* Uspostaviti vezu između privatnog sektora i obrazovnih institucija.
* Lokalni ekonomski razvojni programi (partnerstvo vlasti i privatnog sektora postoje)	* Razviti sistem podrške poduzetništvu (kroz formiranje udruženja)
* Veliki broj stručno osposobljenih mladih ljudi	

Slabosti:	Prijetnje
* Nepostojanje partnerstva i zajedničkog tržišnog nastupa	* Nestabilnost političkog okruženja
* Visok stepen nezaposlenosti	* Nepostojanje jedinstvenog tržišta
* Slaba putna komunikacija između centara	* Konkurencija iz okruženja
* Zastarjela tehnologija u većini firmi	* Nekontrolisano korištenje prirodnih resursa (šume)
* Nepovoljna finansijska podrška za razvoj	* Neorganizovanost poduzetništva
* Nepovoljna struktura nezaposlenih	* Promjena vrste i kulture u poljoprivredi
* Nizak nivo svijest o zaštiti okoline	* Zagađeno zemljište (plavno područje Spreče minirano)
* Nedostatak zakonske regulative, kao i slaba implementacija postojeće u oblasti zaštite okoline, kontrole kvaliteta roba i usluga.	* Nedostatak tehnološki zaokruženih cjelina
* Slaba promocija domaćih turističkih potencijala	* Elementarne nepogode
* Složene i skupe procedure za razvijanje privatnog sektora u ovoj oblasti	* Nedovoljna međunarodna verifikacija kvaliteta pojedinih proizvoda
* Nedovoljno očišćeno područje od mina	* Zastarjelost većine opreme
*Nedovoljno razvijena svijest o zaštiti okruženja	
*Spor proces prihvatanja EU i međunarodnih standarda i procedura u svim oblastima	
* Odlazak mladih i kvalitetnih kadrova	

DIO - IV

VIZIJA EKONOMSKOG RAZVOJA OPĆINE GRAČANICA 2010

**Općina Gračanica privredno jaka i dinamična, ekološki čista,
evropski orjentisana – općina budućnosti i boljeg kvaliteta života**

VRIJEDNOSTI VIZIJE

Vizija ekonomskog razvoja općine definisana na period od 2010.godine zasnovana je na slijedećim vrijednostima:

- Priznavanju privatnog sektora kao vodeće snage u zapošljavanju i razvoju,
- Sposobnoj i efikasnoj upravi kao važnom faktoru za stvaranje, jačanje i promociju poslovnog okruženja,
- Poljoprivredi kao budućem resursu ,
- Stvaranju infrastrukturnih i drugih pogodnosti za nova investiciona ulaganja,
- Obrazovanju na principima cjeloživotnog učenja,
- Ekologije.

VODEĆI PRINCIPI ZA IMPLEMENTACIJU

Ispunjenje svih predloženih aktivnosti u Strategiji vodiče se uz poštivanje slijedećih principa:

Lokalno vlasništvo – lokalni učesnici biće uključeni u proces priprema i implementacije planova i politike ekonomske obnove.

Partnerstvo – jačanje partnerstva koje će uključivati predstavnike javnih institucija, privatnog sektora, lokalnih nevladinih organizacija i drugih učesnika značajnih za lokalni ekonomski razvoj.

Promoviranje jednakih mogućnosti i uključivanje u proces – ni jedna grupa ne može biti isključena iz procesa lokalnog ekonomskog razvoja općine .

Promoviranje kulturnih i tradicionalnih vrijednosti – korist od kulturnog razvoja biti će promovisane kroz aktivnosti lokalnih i regionalnih institucija

Održivost – Strategija će nastojati da postavi programe i projekte koji će biti od trajne privredne i društvene koristi.

Kvalitet – potreba za postizanjem najviših standarda biće naglašena u svim aktivnostima Strategije.

Integracija i koordinacija – Aktivnosti Strategije će se integrisati i biti komplementarne sa ciljevima drugih regionalnih , nacionalnih i Evropskih politika i programa.

Inovativnost – Aktivnostima na implementaciji Strategije će se razvijati i promovirati novi načini izvršavanja obaveza prema građanima i privrednim subjektima.

STRATEŠKI CILJEVI

Strateški ciljevi su zasnovani na Viziji razvoja. Oni se ne mogu ostvarivati u kratkom vremenskom periodu ali utvrđivanjem prioriteta ciljeva i pravljem prve grupe prijedloga projekata koji će se implementirati u narednom srednjoročnom periodu, lokalni ekonomski razvoj bi mogao da ide uzlaznom putanjom.

U cilju ostvarivanja vizije razvoja općine, identificirano je šest strateških ciljeva:

Strateški cilj 1: Povećan stepen zaposlenosti za 20%.

Strateški cilj 2: Jaka i izvozno orjentisana privreda.

Strateški cilj 3: Razvijen infrastrukturni sistem, ekološki uređena i zaštićena sredina.

Strateški cilj 4: Razvijena ruralna sredina.

Strateški cilj 5: Kreiranje i promoviranje turističkih resursa.

Strateški cilj 6: Uprava po Evropskim standardima.

Vizija razvoja, komparativne prednosti i strateški ciljevi definisani su za naredni petogodišnji period.

Navedeni ciljevi mogu se realizovati i u kraćem vremenskom periodu što ovisi od ukupnih ekonomskih kretanja i aktivnosti svih aktera LER-a.

Realizacijom svih šest strateških ciljeva učinit ćemo Gračanicu privredno jakim, ekološki čistom, otvorenom i za život poželjnom sredinom.

STRATEŠKI CILJ I Povećati stepen zaposlenosti za 20 %

Analizom stanja konstatovana je velika nezaposlenost na području općine. Broj nezaposlenih brže raste od broja zaposlenih. Veći broj mladih i obrazovanih na evidenciji nezaposlenih. U narednom periodu očekujemo da se takvo stanje mijenja. Uz poduzimanje novih mjera predviđa se povećanje broja zaposlenih po godišnjoj stopi od cca 4 % što će omogućiti da 2010.godine imamo oko 10.000 zaposlenih. Ostvarenje ovog cilja ključno je za postizanje bržeg razvoja lokalne zajednice.

Razrada strateškog cilja I

Strateški cilj I bit će ostvaren ako se pravovremeno ostvare slijedeći operativni ciljevi:

- 1.1. Podrška aktivnim mjerama zapošljavanju uz poštivanje jednakih uslova za sve, u cilju povećanja stepena zaposlenosti.**
- 1.2. Promocija i uspostavljanje mehanizma doživotnog učenja-program obuke za razvoj i unapređenje znanja i vještina nezaposlenih, zaposlenih i poslodavaca.**
- 1.3. Razvoj vještina i talenata radi istraživanja novih poslova i tehnologija.**

U cilju realizovanja operativnih ciljeva utvrđuju se slijedeće mjere:

Operativni ciljevi	Mjere
1.1. Podrška aktivnim mjerama zapošljavanja uz poštovanje jednakih uslova za sve u cilju povećanja stepena zaposlenosti	M 1.1.1. Motivacioni seminari i obuke za nezaposlene M 1.1.2. Javni radovi M 1.1.3. Podrška zapošljavanju posebno osjetljivih Grupa
1.2. Promocija i uspostavljanje mehanizma doživotnog učenja- programi obuke za razvoj i unapređenje znanja i vještina nezaposlenih , zaposlenih i poslodavaca	M 1.2.1. Analiza potreba po znanjima i vještinama M 1.2.2. Pomoć u pripremi i implementaciji Programa obuke uz sticanje radnog iskustva
1.3. Razvoj vještina i talenata radi istraživanja novih tehnologija	M 1.3.1. Pomoć u osnivanju centra za mlade M 1.3.2. Podsticanje srednjoškolskog poduzetništva kroz edukativne programme M 1.3.3. Osnivanje općinskog centra za razvoj poduzetničkih vještina kod mladih

Programi i projekti koji doprinose ostvarenju cilja:

- * Uvođenje poduzetničkih kurseva u srednjim školama,
- * Obrazovanje poljoprivrednih proizvođača s posebnim osvrtom na mlade,
- * Formiranje fonda za kreditiranje nadarenih učenika i studenata,
- * Organizovanje seminara-upravljanje kvalitetom MSP,
- * Programi podsticaja novo-otvorenim firmama i samostalnim zanatskim radnjama (takse, rente i slično).

STRATEŠKI CILJ II

Jaka i izvozno orjentisana privreda

Građanička privreda iz godine u godinu je sve više izvozno orjentisana. U odnosu na 2003.godinu izvoz u 2004.godini je povećan za 18%.U strukturi izvoza dominira izvoz proizvoda. Očekujemo dalji rast izvoza, posebno u nekim granama: građevinarstvo, obuća, namještaj, drvoprerađiva i slično. 2010.godine računamo na značajniji izvoz poljoprivrednih proizvoda, mesa, voća i povrća i slično. Ostvarenje ovog cilja ojačat će ukupnu privredu i stvoriti pretpostavke za brži razvoj zajednice.

Razrada strateškog cilja II

Strateški cilj bit će ostvaren ako se pravovremeno ostvare slijedeći operativni ciljevi:

2.1. Razvoj MSP (malih i srednjih preduzeća)

2.2. Stvaranje ambijenta i uslova za razvoj privrede

2.3. Funkcionalno i neposredno povezivanje privrednih i društvenih subjekata.

U cilju realizacije ovih operativnih ciljeva utvrđuju se slijedeće mjere:

Operativni ciljevi	Mjere
2.1. Razvoj MSP-a (malih i srednjih preduzeća).	M 2.1.1. Uspostavljanje i održavanje redovnog godišnjeg seminara “Upravljanje valitetom MSP” M 2.1.2. Marketinška podrška malim i srednjim preduzećima M 2.1.3. Podrška jačanju finansijskog sektora kroz stvaranje povoljnog ambijenta za otvaranje novih banaka i mikro kreditnih organizacija
2.2. Stvaranje uslova za razvoj privrede	M 2.2.1. Zahtjevi privrednih subjekata su prioritet u radu organa uprave M 2.2.2. Edukacija poduzetnika i zaposlenika
2.3. Funkcionalno i napredno povezivanje privrednih i društvenih subjekata	M 2.3.1. Formiranje i razvoj privrednih udruženja M 2.3.2. Podrška uspostavljanju poslovne saradnje između privrednih subjekata iz zemlje i inostranstva

Programi i projekti koji doprinose ostvarenju cilja:

- * Promocija lokalnog i ekonomskog razvoja
- * Pružanje pomoći i razvoju preduzeća, kućne radinosti i zadrugama
- * Pružanje pomoći osnivanju i razvoju lokalnih poslovnih udruženja (Udruženje poslodavaca, Udruženje potrošača, Udruženje mladih i dr.)

- * Podizanje svijesti o standardizaciji i certifikaciji u MSP
- * Organizovanje sajma obrtništva i kućne radinosti
- * Pružanje pomoći razvoju sportskih nevladinih organizacija NVO
- * Učešće u formiranju kreditno garantnog fonda
- * Program podsticaja MSP.

STRATEŠKI CILJ III

Razvijeni infrastrukturni sistemi, ekološki uređena i zaštićena sredina

Analizom stanja utvrđeno je da je niz potreba u oblasti infrastrukture (vodosnabdijevanje, putna infrastruktura, izgradnja kolektora i drugo, da je neriješeno kvalitetno odlaganje i deponovanje smeća, da su zagađeni vodotoci i da ima potrebe poduzimanjem niza mjera u oblasti i zaštiti životne sredine. Očekivati je do 2010.godine kvalitetno rješenje odvoza smeća iz svih mjesnih zajednica, deminiranje i uređenje Spreče i drugih vodotoka, asvaltiranje lokalnih puteva i ulica, znatno poboljšanje vodosnabdijevanja, okončanje toplifikacije grada i slično.

Razrada strateškog cilja III

Strateški cilj III bit će ostvaren ako se pravovremeno ostvare slijedeći operativni ciljevi:

3.1. Unapređenje sistema prostornog planiranja

3.2. Razvoj infrastrukture

3.3. Zaštita i očuvanje životne sredine i kulturno historijskog naslijeđa

3.4. Upravljanje, snabdijevanje i podizanje kvaliteta pitke vode u općini.

U cilju realizacije operativnih ciljeva utvrđuju se slijedeće mjere:

Operativni ciljevi	Mjere
3.1. Unapređenje sistema prostornog planiranja	M 3.1.1. Usvajanje prostornog, urbanističkog plana M 3.1.2. Donošenje regulacionih planova M 3.1.3. Edukacija kadrova i stanovništva iz oblasti infrastrukture, urbanog planiranja i zaštite životne sredine.
3.2. Razvoj infrastrukture	M 3.2.1. Rekonstruisana i asfaltirana lokalna i gradska putna mreža sa javnom rasvjetom M 3.2.2. Deminiranje i uređenje vodotoka (Spreče, Sokoluše, Drijenče...i dr.) M 3.2.3. Organizovano odvođenje otpadnih voda iz naselja (Izgradnja prečišćivača otpadnih voda) M 3.2.4. Toplifikacija Gračanice M 3.2.5. Sanacija prioritetnih klizišta na području općine M 3.2.6. Stavljanje u funkciju Privredno-kulturno sportskog centra M 3.2.7. U MZ poligon za male sportove a u Gračanici pomoćni nogometni tereni M 3.2.8. Deminiranje područja planiranih za razvoj (Skipovac, Lohinja ...i dr.)
3.3. Zaštita i očuvanje životne sredine i kulturno-istorijskog naslijeđa	M 3.3.1. Uspostavljanje baze podataka i zaštita objekata kulturno-istorijskog značaja i životne sredine (Sahat kula, Bosanska kuća Varoš, Arheološko nalazište Korić han-Gračanica, Džamija i Stari grad u Sokolu, Džamija Delići Lukavica,...i dr.) M 3.3.2. Edukacija stanovništva iz oblasti zaštite životne sredine i primjene evropskih standarda M 3.3.3. Kvalitetno riješeno deponovanje i odvoz smeća na području općine M 3.3.4. Općina bez divljih deponija
3.4. Upravljanje, snabdijevanje i podizanje kvaliteta pitke vode u Općini	M 3.4.1. Kvalitetno upravljanje i racionalno korištenje sistema vodosnabdijevanja na općini M 3.4.2. Podizanje kvaliteta pitke vode M 3.4.3. Obezbjedenje novih količina pitke vode

Programi i projekti koji doprinose ostvarenju cilja:

- * Organizovanje seminara o zaštiti okoliša uključujući i zaštitu od mina
- * Pružanje pomoći projektima zaštite okoline
- * Izrada Strategije održivog razvoja Općine Gračanice
- * Toplifikacija grada Gračanice
- * Studija izvodljivosti mreže pitkih voda
- * Idejni projekat za izgradnju prečišćivača i odvodnje otpadnih voda

- * Obnova i proširenje školskih objekata
- * Privođenje namjeni kompleksa PKSC Bazen
- * Rekonstrukcija stare zgrade Općine
- * Dogradnja novog dijela uz zgradu Općine
- * Gradska tržnica i mini tržnica
- * Program prikupljanja i upravljanja otpadom
- * Izrada saobraćajne Studije za grad i obilaznice oko grada
- * Sanacija i rekonstrukcija ulica i lokalnih puteva na općini
- * Javna rasvjeta na području općine
- * Urbani mobilijar u centru naselja (panoi za oglašavanje, klupe, korpe za otpatke, javne govornice, zelene površine)
- * Program rješavanja prioriternih klizišta
- * Program jačanja Vatrogasne jedinice sa osvrtom na nabavku potrebne savremene opreme.

STRATEŠKI CILJ IV

Razvijena ruralna sredina

Gračanica je sredina sa 20 naseljenih mjesta ili mjesnih zajednica. Neke su od grada udaljene i po 30 km. Iako je većina povezana sa centrom komune kvalitetnim putevima ima naseljenih mjesta kojima je još uvijek problem kvalitetna komunikacija sa gradom. Osim u nekoliko mjesnih zajednica gdje postoje privredni kapaciteti stanovnici su uglavnom uposleni u firmama u gradu ili van Bosne i Hercegovine. Uz niz mjera koje ćemo poduzeti stvorit ćemo uslove za kvalitetno rješavanje izgradnje putne i druge infrastrukture, razvoj poljoprivrede i društvenih djelatnosti u mjesnim zajednicama, odnosno obezbijedit ćemo brži i ravnomjerniji razvoj ruralnih sredina.

Razrada strateškog cilja IV

Strateški cilj IV bit će ostvaren ako se pravovremeno ostvare slijedeći operativni ciljevi:

4.1. Podizanje kvaliteta zdravstveno-ispravne hrane i kvaliteta u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda po EU standardima.

4.2. Razvoj seoskog turizma i alternativnih privrednih aktivnosti.

4.3. Povećanje zaposlenosti na selu.

U cilju realizacije operativnih ciljeva utvrđuju se slijedeće mjere:

Operativni ciljevi	Mjere
4.1. Podizanje kvaliteta zdravstveno ispravna hrana i kvantiteta u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda po EU standardima	M 4.1.1. Razvoj poljoprivredne proizvodnje prema karakteristikama tla M 4.1.2. Specijalizacija poljoprivredne proizvodnje. M 4.1.3. Standardizacija u poljoprivrednoj proizvodnji. M 4.1.4. Podizanje novih prerađivačkih kapaciteta. M 4.1.5. Organizovani otkup M 4.1.6. Podsticajne mjere M 4.1.7. Jačanje aktivnosti agro-biznis centra (ABC)
4.2. Razvoj seoskog turizma i alternativnih privrednih aktivnosti	M 4.2.1. Promocija i očuvanje starih zanata. M 4.2.2. Razvoj putne mreže M 4.2.3. Izgradnja i unapređenje komunalne i Informaciono komunikacijske infrastrukture M 4.2.4. Unapređenje javnog saobraćaja M 4.2.5. Zaštita etnoloških i rekreaciono interesantnih cjelina
4.3. Povećanje zaposlenosti na selu	M 4.3.1. Edukacija poljoprivrednih proizvođača. M 4.3.2. Razvoj menadžmenta u poljoprivredi M 4.3.3. Povezivanje proizvođača sa prerađivačkim Kapacitetima

Programi koji doprinose ostvarenju cilja:

- * Izrada poljoprivredne mape općine
- * Jačanje usluga Agro-biznis centra
- * Program zaštite od poplava na području općine
- * Organizovanje kampanje za proizvodnju zdravstveno ispravne hrane
- * Podsticajne mjere za razvoj ruralnih sredina
- * Program izgradnje infrastrukturnih objekata.

STRATEŠKI CILJ V

Kreiranje i promoviranje turističkih resursa

Iako obiluje mnoštvom atraktivnih prirodno-rekreacionih područja, resursa u oblasti termalnih voda, kulturno istorijskih spomenika, nekoliko bazena i sl. Gračanica je još uvijek turistički manje atraktivna sredina. Do 2010.godine očekujemo znatnije pomake u ovoj oblasti kroz afirmaciju postojećih, obnovi i otvaranju novih turističkih destinacija (Terme, tvrđava Soko-Grad, Gornja Lohinja, Četovija, Vis, Bukva i slično).

Strateški cilj V bit će ostvaren ako se pravovremeno ostvare slijedeći operativni ciljevi:

5.1. Pripreme Regulacionog plana banjsko-turističkom i rekreativnom centru.

5.2. Marketing, promocija i razvoj informacionog sistema u turizmu.

5.3. Podizanje kvaliteta usluga u turizmu.

5.4. Razvoj turističke infrastrukture.

U cilju realizacije operativnih ciljeva utvrđuju se slijedeće mjere:

Operativni ciljevi	Mjere
5.1. Regulacioni plan za banjsko-turistički i rekreativni centar	M 5.1.1. Priprema regulacionog plana za banjsko-turistički i rekreativni centar M 5.1.2. Promocija resursa i traženje strateškog partnera M 5.1.3. Regulacioni planovi budućih turističkih centar (G.Lohinja, Četovija, Vis, Bukva,dr.)
5.2. Marketing, promocija i razvoj informacionog sistema u turizmu	M 5.2.1. Uspostavljanje informacione baze podataka turističkih destinacija M 5.2.2. Staviti u funkciju izletišta Vis i Bukva
5.3. Podizanje kvaliteta usluga u turizmu	M 5.3.1. Motivacioni seminari za predstavnike lokalne uprave i javna preduzeća M 5.3.2. Stručni seminari M 5.3.3. Primjeri dobre prakse (obuka na terenu) M 5.3.4. Dalja izgradnja banjsko turističko rekreacionog centra
5.4. Razvoj turističke infrastrukture	M 5.4.1. Izrada mape turističkih resursa M 5.4.2. Izrada turističke signalizacije M 5.4.3. Obezbjedenje adekvatnih turističkih kapaciteta M 5.4.4. Identifikacija i razvoj specifičnih turističkih sadržaja (bašte, parkovi, vodenice, eko-selo i slično).

Programi i projekti koji doprinose ostvarenju cilja:

- * Izrada turističke mape općine
- * Studija ivodljivosti za višenamjensko korištenje resursa Termo-mineralnih voda izvorišta Terme.
- * Zaštita i očuvanje projekata kulturno-historijskog naslijeđa.
- * Iskorištavanje prirodnih resursa za sportsko-rekreacione centre i to Rejona: Četovije, Visa, Sijedog Krša, Bukve i Gornje Lohinje.

- * Stalna postavka «Kulturno-historijskog naslijeđa Općine Gračanica» Zavičajne zbirke pri BKC-u.
- * Sanacija ugroženih nacionalnih spomenika stare džamije-fethije u Sokolu.
- * Zaštita sahat kule, bosanske kuće Varoš, džamija i stari grad u Sokolu, džamija Delići u Lukavici i dr.
- * Izgradnja centralnog spomen obilježja žrtvama rata 1992-1995.
- * Podizanje turbeta Ibrahim-begu Gazibegoviću i vojskovođi Husejn Kapetanu Gradaševiću u Gornjoj Orahovici.
- * Program obnove fasada u gradu.

STRATEŠKI CILJ VI

Uprava po evropskim standardima

Misija lokalne samouprave je zadovoljavanje potreba građana i stalno unapređivanje kvaliteta života u lokalnoj zajednici. Takvu lokalnu samoupravu građani će doživljavati podjednako kao svoje pravo i svoju obavezu da aktivno doprinose unapređenju kvaliteta života na opštini. Nova lokalna samouprava bit će sinonim za odgovorno upravljanje lokalnim razvojem, lokalnim poslovima na principima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi. Takva sposobna i odgovorna lokalna vlast ostvaruje partnerstvo sa privatnim i nevladinim sektorom i produktivno saraduje sa drugim nivoima vlasti i drugim lokalnim jedinicama u zemlji i regionu. Ostvarit će se viši stepen građanskog učešća u javnim poslovima tako da građani značajno utiču na donošenje javnih odluka i uopšte na kvalitet svog života i života svojih građana.

Strateški cilj VI bit će ostvaren ako se pravovremeno ostvare slijedeći operativni ciljevi:

6.1. Unapređenje efikasnosti i efektivnosti u radu organa uprave Općine.

6.2. Uvođenje standarda kvalitete.

6.3. Jačanje kapaciteta informaciono-komunikacijske tehnologije.

U cilju realizacije operativnih ciljeva utvrđuju se slijedeće mjere:

Operativni ciljevi	Mjere
6.1. Unapređenje efikasnosti i efektivnosti u radu organa uprave Općine	M 6.1.1. Razvoj ljudskih resursa. M 6.1.2. Organizovana obuka uposlenih u organu uprave.
6.2. Uvođenje standarda kvalitete	M 6.2.1. Obuka uposlenih za standard kvalitete. M 6.2.2. Usvajanje standarda kvalitete.
6.3. Jačanje kapaciteta informaciono-komunikacijske tehnologije	M 6.3.1. Kontinuirana obuka o informaciono komunikacijskoj (IC) tehnologiji M 6.3.2. Uvođenje nove informaciono komunikacijske (IC) tehnologije M 6.3.3. Uprava po Evropskim standardima i želji građana

Programi za upravu po evropskim standardima:

- * Uvođenje standarda kvaliteta u javnoj administraciji
- * Razvoj modernih programa obuke rukovodstva i osoblja lokalne uprave
- * Razvoj sistema motivacije osoblja lokalne uprave
- * Razvoj nove organizacije uprave zasnovane na procesnom principu, timskom radu i upravljanju projektima
- * Razvijanje i planiranje Metodologije participativnog planiranja i implementacije odluka sa redovnim ispitivanjem zadovoljstva korisnika kvalitetom rada i usluga vlasti
- * Ostvariti visok stepen građanskog učešća u javnim poslovima
- * Osigurati odgovorno i jedinstveno vršenje javnih poslova.